

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1956.

Τὸ ἔτος 1956 δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον ἀποδοτικὸν εἰς ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, καὶ τοῦτο παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ διατιθέμενα μέσα ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ εἶναι πολὺ περιορισμένα. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιτεύγματα ἐν Κρήτῃ εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν πεδίον (ἐπανέκθεις μουσείων καὶ συλλογῶν, προστασία μνημείων, δημοσιεύσεις κλπ.) ὑπῆρξαν κατ' ἐξοχὴν ἱκανοποιητικά.

Αἱ ἐργασίαι ἀποπερατώσεως τοῦ κτηρίου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου ἐπανελήφθησαν ἐκ νέου, διατεθείσης συνολικῶς δαπάνης δρχ. πεντακοσίων χιλιάδων. Ἐξησφαλίσθη ὁ ἐξωτερικὸς χρωματισμὸς τοῦ μουσειακοῦ οἰκοδομήματος καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἠλεκτρικὸς φωτισμὸς (κατὰ τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ νυκτερινὴ λειτουργία τοῦ Μουσείου). Εἰς τὸν ἀπέναντι τοῦ Μουσείου ἐνετικὸν προμαχῶνα ὠκοδομήθη περιφερὴς στοὰ διὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἐπιγραφικοῦ ὕλικου. Ὁ ὅλος χῶρος ἔχει διαμορφωθῆ καὶ ὡς Μπελβεντέρε, προβλέπεται δὲ ὅτι θὰ κατασκευασθῆ ἐν τῷ μέσῳ αἴθουσα ἀμφιθεατρικὴ διὰ τὰς διαλέξεις καὶ ἐπιστημονικὰς συγκεντρώσεις τοῦ κτηρίου. Ἐκ παραλλήλου ἐμελετήθη τὸ πρόβλημα τῆς ἐπεκτάσεως τῶν χώρων ἀποθηκεύσεως καὶ τὸ προσεχὲς ἔτος προβλέπεται ἡ οἰκοδόμησις καὶ νέας πτέρυγος μετὰ σειρᾶς ὑπογείων ἀποθηκῶν.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπανεκθέσεως τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου συνεχίσθη μὲ μᾶλλον περιορισμένας πιστώσεις. Ἡ τουριστικὴ ἐκθεσις συνεπληρώθη μὲ τοποθέτησιν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μικροτεχνημάτων μινωικῶν καὶ ἑλληνικῶν καὶ μὲ τὴν ἐπίδειξιν σημαντικῶν νέων ἐκθεμάτων εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀρχαϊκῶν γλυπτῶν. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐπίδειξις τῶν μινωικῶν σφραγισμάτων ἐκ πηλοῦ μὲ φωτογραφικὰς μεγεθύνσεις. Ἡ συμπλήρωσις τῶν γλυπτῶν τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Γόρτυνος μὲ τὰ νέα εὐρεθέντα τεμάχια, ἡ ἐκθεσις τοῦ νέου ἀγάλματος θεᾶς μὲ πολύχρωμον ἐσθῆτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, ἡ ἐπίδειξις τῶν σφυρηλάτων εἰδωλίων τῆς Δρήρου μετὰ τὴν νέαν ἐν Ἀθήναις γενομένην ἀποκατάστασιν των, ἡ ἐκθεσις τοῦ ἰδιορρύθμου μεγάλου πηλίνου βωμοῦ ἐκ τοῦ ἀποθέτου τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τῆς Γόρτυνος, τοῦ ὕμνου τοῦ Διὸς ἐκ Παλαιοκάστρου καὶ νέας σειρᾶς ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων ἐν Φαιστῷ λαμπρῶν καμαραϊκῶν ἀγγείων ἐπηύξησαν σημαντικῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς τουριστικῆς ἐκθέσεως. Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἐπίσης ἡ ἐργασία ἀποκαταστάσεως ἡ γενομένη διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀποκαταστάσεων τῆς Ρώμης καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἰταλικῆς Σχολῆς εἰς μινωικὰς τοιχογραφίας. Οὕτω μὲ τὴν ἐξαίρετον ἐργασίαν τῶν τεχνικῶν κυρίας καὶ κυρίου Collaluce καὶ Ἀλῆ Καραβέλλα ἐγένετο ὁ καθαρισμὸς καὶ συμπλήρωσις καὶ τῶν ἄλλων πλευρῶν τῆς ὀνομαστῆς τοιχογραφημένης σαρκοφάγου ἐξ Ἀγίας Τριάδος καὶ ἡ διὰ νέας ὁλως μεθόδου ἀνασύνθεσις τῆς τοιχογραφίας τοῦ Βωμοῦ μὲ τὰ Ἀνθη ἐξ Ἀμνισοῦ. Προπαρεσκευάσθη δὲ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ τοιχογραφημένου δαπέδου μὲ τοὺς δελφίνας τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Ἱεροῦ μετὰ θρανίου τῆς Ἀγ.

Τριάδος. Πλήθος μέγα ἀγγείων συνεκροτήθη διὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Ζαχ. Κανάκη, τῶν βοηθῶν του καὶ τῶν τεχνιτῶν τοὺς ὁποίους διέθεσαν αἱ ξένοι ἀρχαιολ. Σχολαί. Ὁ ζωγράφος Θωμᾶς Φανουράκης συνεπλήρωσε ζωγραφικῶς ἱκανὸ ἐκ τῶν καλυτέρων ἀγγείων τοῦ Μουσείου.

Τὰ βοηθητικὰ μέσα διὰ τοὺς ἐπισκέπτας (πινακίδες ἐπεξηγηματικαί, φωτογραφίαι, ἔγχρωμοι ἀναπαραστάσεις, σχέδια) ηὔξηθι,σαν σημαντικῶς. Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον παρέχουν αἱ ἔγχρωμοι ἀναπαραστάσεις τῶν Ἀνακτόρων Κνωσοῦ, αἱ φιλοτεχνηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου - ἀρχιτέκτονος Piet de Jong. Παράλληλως συνεχίσθη ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐπιστημονικῶν Συλλογῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου, κυρίως ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ Στυλ. Ἀλεξίου, οὕτως ὥστε ἐν τῷ συνόλῳ των νὰ εἶναι αὗται προσιταὶ εἰς τοὺς ἐργαζομένους ἐπιστήμονας. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀποθηκῶν ἐπροχώρησε καὶ κατεσκευάσθησαν ἱκανοὶ δίσκοι καὶ κιβώτια ταξινομήσεως τοῦ ὑλικοῦ.

Τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Κρήτης, μερίμνη τῆς Ἐφορείας του, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, καὶ μὲ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας, ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν νέων προσκτημάτων, διαφωτιζόντων τὴν βυζαντινὴν, ἐνετικὴν καὶ παλαιοτουρκικὴν ἱστορίαν καὶ τέχνην καὶ συμπληρούντων τὴν εἰκόνα τῆς κρητικῆς λαϊκῆς τέχνης. Τὰ σχετικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς ὡς ἄνω Ἐταιρείας.

Εἰς τὰ λοιπὰ Μουσεῖα καὶ Ἀρχαιολ. Συλλογὰς τῆς νήσου ἐσημειώθη μικρὰ σχετικῶς πρόοδος. Αἱ Συλλογαὶ Ἱεραπέτρας, Ἀγίου Νικολάου καὶ Γόρτυνος ἀπέκτησαν ὀλίγα μόνον νέα προσκτήματα. Ἡ Συλλογὴ Νεαπόλεως ἐστεγάσθη εἰς αἶθουσαν τοῦ νέου κτηρίου τοῦ Δήμου Νεαπόλεως καὶ ὀργανώθη ἱκανοποιητικῶς ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχαρίου Κανάκη. Τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης ἐπλουτίσθη δι' ὀλίγων νέων ἀντικειμένων ἐξ Ἐλευθερνῶν καὶ Γουλεδιαῶν. Εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων ἡ κατάστασις ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὄχι καλὴ, διότι δὲν πορεδόθη εἰσέτι τὸ κτήριο τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, ἐνθα θὰ στεγασθῆ, ὑπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὸ στρατιωτικῶν. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων γλυπτῶν τὰ ὁποῖα εἰσῆλθον εἰς τὸ μουσεῖον τοῦτο εἶναι ἡ ἐνδιαφέρουσα μετ' ἐπιγράμματος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πολυρρηνίας.

Ἰδιαιτέρως σημαντικαὶ ὑπῆρξαν αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων. Συνεχιζομένου τοῦ προγράμματος διασώσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Κνωσοῦ διὰ χρημάτων τοῦ Λογαριασμοῦ Ἐπενδύσεων, ἐδαπανήθησαν 400 χιλιάδες ἐπὶ πλέον δραχμαί, διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν δύο ἐν Κνωσῷ ἀνακτόρων. Αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Νικ. Πλάτωνος καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Ζαχ. Κανάκη. Εἰς τὸ Μέγα Ἀνάκτορον ἐστερεώθησαν πάντα τὰ δωμάτια τοῦ νοτίου κρασπέδου μετὰ τοῦ νοτίου διαδρόμου καὶ τῆς ὑπηρεσιακῆς εἰσόδου, τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ πομπικοῦ διαδρόμου καὶ τὸ παρὰ τὴν δυτ. εἰσοδὸν δωμάτιον θρόνου, τὰ μεγάλα προπύλαια μετὰ τῶν παρ' αὐτὰ διαδρόμων, διαμερίσματά τινα τοῦ νοτιανατολικοῦ τομέως, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν βασιλικῶν διαμερισμάτων, τὸ ἰσόγειον τοῦ μεγάλου κλιμακοστασίου καὶ οἱ πρὸς τοῦτο φέροντες διάδρομοι. Μέγα ἔργον ὑπῆρξεν ἡ πλήρωσις τῆς ὑπαρχούσης πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος πρὸς τὴν κεντρικὴν αὐλὴν βαθείας τάφρου μετὰ τὴν κατασκευὴν ἀντερειατικοῦ τοίχου, οὕτως ὥστε νὰ μὴ παρέχεται πλανηρὰ εἰκὼν τῆς προσπελάσεως τῶν βασιλικῶν διαμερισμάτων.

Κατέστη μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις τῆς κεντρικῆς αὐλῆς εἰς τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς πλάτος καὶ μῆκος. Ἐλήφθη ἐπίσης φροντίς διὰ τὰς κανονικὰς ἀποχετεύσεις καὶ διὰ τὴν καλυτέραν χρωματικὴν ἀπόδοσιν τῶν ξυλοδεσιῶν, παραστάδων, κιόνων κλπ. Εἰς τὸ Μικρὸν Ἀνακτόρον ἀπεκατεστάθησαν πλήρως ἅπαντα τὰ δισημερίσματα, κλιμακοστάσια, κρύπται κλπ. Σημαντικὴ ἐργασία ἐγένετο διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ σιέγασιν τοῦ κεντρικοῦ κλιμακοστασίου καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Βαιτύλων, διὰ τὴν στερέωσιν τῶν δαπέδων τῶν πολυθύρων καὶ τοῦ περιστύλου καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου χώρου εἰς πλατεῖαν μὲ κλιμακωτὴν πρόσβασιν πρὸς τὸ κτήριον.

Κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ἐλήφθη φροντίς νὰ στερεωθοῦν πάντες οἱ λίθοι τῶν τοίχων διὰ κορασανίου, νὰ ἀποκατασταθοῦν καὶ συμπληρωθοῦν τὰ γυψολιθικά δάπεδα, ἀντικαθιστάμενα διὰ πραγματικῶν πλσκῶν γυψολίθου, ὅπου ἡ φθορὰ ἦτο πάρα πολὺ μεγάλη, νὰ καταπολεμηθῇ ριζικῶς ἡ βλάστησις, νὰ διασαφηθοῦν ὠρισμένα ἀσαφῆ μέρη τῶν ἀνακτόρων, νὰ διορθωθοῦν παλαιὰ λάθη ἀνσστηλώσεων ἢ ἀποκαταστάσεων καὶ νὰ δοθοῦν χρώματα φυσικώτερα διὰ τὴν δήλωσιν τῶν ξυλίνων μελῶν τῶν κτηρίων. Αἱ ἐργασίαι ἔδωσαν εὐκαιρίαν νὰ μελετηθοῦν πολλὰ προβλήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς χρονολογίας τῶν ἀνακτόρων ἄφθονον ὑλικὸν ἐπλούτισε τὰς στρωματογραφικὰς συλλογὰς καὶ τινὰ ἀξιόλογα ἀντικείμενα ἤλθον εἰς φῶς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν.

Ἐν Φαιστῷ αἱ ἐργασίαι ἀποκαταστάσεως ἐγένοντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἱταλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς κ. Ντόρο Λέβι καὶ ἐξετελέσθησαν διὰ τῶν ἱκανῶν τεχνικῶν Τότι καὶ Καραβέλλα. Πολλοὶ τῶν τοίχων τοῦ δευτέρου Ἀνακτόρου ἐστερεώθησαν καὶ ἀπεκατεστάθη διὰ νέων γυψοπλακῶν ἡ αἴθουσα τοῦ Βασιλέως μετὰ τῆς στοᾶς τῆς· διετηρήθησαν ὅσαι πλάκες διεσώζοντο εἰς σχετικῶς καλὴν κατάστασιν. Ἐστερεώθησαν ἐπίσης πολλὰ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀποκαλυφθέντων διαμερισμάτων τῆς πρώτης φάσεως τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων.

Ἐν Τυλίσῳ ἐγένετο ριζικὴ ἀποκατάστασις καὶ στερέωσις τοῦ μεγάρου Β καὶ διαμόρφωσις τοῦ ἔξω αὐτοῦ χώρου μετὰ τῆς ἀποκαλυφθείσης βορείως στοᾶς καὶ τῶν προσβάσεων, συνεπληρώθησαν πίθοι τινές, ἐξετελέσθησαν μικρότεραι συμπληρωματικαὶ ἐργασίαι εἰς τὰ μέγαρα Α καὶ Γ καὶ ἐγένετο λεπτομερὴς σχεδιαγράφησις πάντων τῶν πλακοστρώτων τῶν τριῶν μεγάρων, τῆς πλατείας τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς βορείως ταύτης ΥΜΙΙΙ στοᾶς.

Συμπληρωματικαὶ ἐργασίαι στερεώσεως ἐγένοντο εἰς τὸ Μέγαρον Βαθυπέτρου διὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχ. Κανάκη, ἀποβλέψασαι εἰς τὴν ἐξασφάλισιν στεγανότητος τοῦ σταφυλοπιεστηρίου καὶ τῶν ἀποθηκῶν, ἧτις τελικῶς ἐπετεύχθη. Οἱ πίθοι τῶν ἀποθηκῶν ἀπεκατεστάθησαν ἐν μέρει.

Ἐκτεταμένη ἐργασία καθαρισμοῦ ἐγένετο εἰς τοὺς ἀρχαιολ. χώρους Κνωσοῦ, Φαιστοῦ, Γόρτυνος, Ἀγίας Τριάδος, Τυλίσου, Μάλίων καὶ Γουρνιῶν.

Ἐν Χερσονήσῳ συμπληρωματικὴ ἐργασία τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχ. Κανάκη ἀπέβλεψεν εἰς τὴν πλήρη στερέωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὸ εἶδος του ἀναβρυτηρίου μετὰ μωσαϊκῶν. Συνεπληρώθησαν τὰ δύο περιβάλλοντα, καὶ πάλαι ὑπὸ ὕδατος πληρούμενα, διαζώματα καὶ ἐγένετο ἀνακατασκευὴ ὀρθομαρμαρώσεως τῶν καταρρακτῶν καὶ ποδιῶν τῆς πυραμίδος μὲ ἀπομίμησιν διὰ χρωματιστῆς σιμεντοκονίας, ἡ πυραμὶς ἐστηρί-

χθη καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν τυφλὸν φρέαρ ἀνεσκάφη· τμήματα τῶν περιθωρίων τῶν μωσαϊκῶν συνεπληρώθησαν. Τὸ μνημεῖον περιεφράχθη διὰ κανονικοῦ κιγκλιδώματος.

Τῆς προοτίας τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Κρήτης ἐμελήθη κυρίως ὁ ἀρμόδιος Ἐπιμελητὴς Κωνσταντίνος Καλοκύρης. Ἐν Ἡρακλείῳ μεγάλη προσπάθεια κατεβλήθη διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἐνετικῶν τειχῶν καὶ κυρίως διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Πύλης τοῦ Παντοκράτορος ἀπὸ τοὺς αὐθαιρέτως ἐντὸς αὐτῆς ἐγκατασταθέντας ιδιώτας. Αἱ ταχθεῖσαι διὰ τὴν ἐκκένωσιν προθεσμιαὶ ἐκπνέουν ἐντὸς βραχείου διαστήματος. Ἡ πρόσοψις τοῦ Μεγάλου Ἰττάρ διετηρήθη καὶ ἀπεκατεστάθη δαπάναις τοῦ οἰκοδομήσαντος ιδιώτου. Διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς Παναγίας τῶν Στυροφόρων συνεκεντρώθη δι' ἐράνου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Κρήτης μέρος τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ, ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἐντὸς συντόμου χρόνου θὰ ἐξευρεθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ μνημείου, δοθέντος ὅτι, ἢ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ διαθέσῃ 50 χιλ. δραχμῶν. Ἡ Ἐταιρεία Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, ἥτις διὰ συμβάσεως μὲ τὸν Δῆμον Ἡρακλείου ἀνέλαβε τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἱστορικοῦ Ἐνετικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἤρχισε τὸ ἔργον τῆς μὲ τὴν πλήρη ἀπαλλαγὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀπὸ τὰ νεωτερικὰ κατασκευάσματα, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κονιαμάτων, τὴν διασάφισιν τῶν ἀρχικῶν ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων τοῦ Ναοῦ, τὴν ἐκπόνησιν τῆς ἀποτυπώσεως καὶ τῆς σχετικῆς μελέτης τοῦ ὅλου ἔργου. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία διὰ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως ἤλθεν ἀρωγὸς εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο στάδιον τοῦ ἔργου. Ἐπίσης ἢ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρεία ἐπεχορήγησε τὴν Ε.Κ.Ι.Μ. ἵνα αὕτη δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τὸ μνημεῖον θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν καθαρῶς πνευματικῶν σκοπῶν τῆς πόλεως Ἡρακλείου.

Ὁ ἐπιμελητὴς κ. Καλοκύρης προέβη εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ βυζαντινοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ὀνούφριου παρὰ τὴν Γένναν Ἀμαρίου, τοῦ ὁποῦ ἐπιδιωρθώθη ἢ στέγη καὶ ἐκαλύφθη διὰ κεράμων καὶ συνεπληρώθησαν τμήματα τῶν τοίχων καὶ τῆς θύρας καὶ ἐστερεώθησαν αἱ τοιχογραφίαι, καὶ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου εἰς θέθιν Φώτη παρὰ τὸ Γερακάρι Ἀμαρίου, τοῦ ὁποῦ συνεπληρώθη ἢ κόγχη, τὰ ἀψιδώματα, τὰ τόξα τὰ βαστάζοντα τὸν τροῦλλον καὶ ἐφράχθησαν τὰ ρήγματα τῆς καμάρας· πολλὰ τμήματα τῶν τοιχογραφιῶν ἐστερεώθησαν, χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ καθαρισμὸς τούτων. Οὕτω ἐσώθη εἰς τῶν παλαιότερων βυζαντινῶν Ναῶν τοῦ Χάνδακος, πιθανῶς χρονολογούμενος εἰς τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα. Ὁ Ζαχαρίας Κανάκης ἐστερέωσε κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως τὸν ἐν Λαμπινῆ Ἀμαρίου ναὸν τῆς Παναγίας Λαμπινῆς. Αἱ τοιχογραφίαι ἐστερεώθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν διὰ μηχανικῶν μέσων, ἐπεσκευάσθη ἢ κεραμοσκεπὴς στέγη καὶ ἐγένοντο ἐργασίαι στερεώσεως τῶν τοίχων δι' ὑποθεμελιώσεως.

Εἰς τὰ Τουριστικὰ ἔργα περὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἐγένετο ὀρισμένη πρόοδος. Οὕτω διεμορφώθη ἢ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀνακτόρου Κνωσοῦ πλατεῖα καὶ ἐπλακοστρώθη ἐκ νέου ἢ σκιάς μὲ τὰς κληματίδας, εἰς τὸ Περίπτερον τῆς Φαιστοῦ ἐτοποθετήθη ζευγὸς - γεννήτρια διὰ τὸν ἠλεκτροφωτισμὸν τοῦ καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ὑδραντλίας, ἐλήφθη δὲ φροντίς διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ του, ἵνα λειτουργήσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὡς

ξενών, εἰς τὴν Τύλισον ἐπροχώρησεν ἡ ἐργασία εἰς τὸ ἐκεῖ ἀναπαυτήριον, εἰς τὸ Βαθύπετρον οἰκοδομεῖται φυλάκειον - οἶκος ἀνασκαφῶν. Ἡ ἐν Κνωσῷ δωρηθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλην. Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίαν περιουσία μετὰ τῆς Ἐπαύλεως Ἀριάδνης ἤρχισεν ἀξιοποιουμένη.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος εἶναι ἐξόχως ἱκανοποιητικά, τόσον τὰ τῶν διενεργηθεισῶν ὑπὸ τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν ὅσον καὶ τὰ τῶν ἀνασκαφῶν, κανονικῶν ἢ δοκιμαστικῶν, τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο κυρίως εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ ἀνατολικὴν Κρήτην· αἱ μεμονωμένως γινόμεναι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης ἀποτελοῦν ἀπαρχὴν μελλοντικῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Κρήτην, ἣτις ἐξακολουθεῖ ἐν τῷ συνόλω νὰ παραμένῃ ἀνεξερεῦνητος.

Ἡ ἐν Κρήτῃ ἀρχαιολ. Ὑπηρεσία τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἐξετέλεσε διὰ χρημάτων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἣτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν πρωτοστατεῖ εἰς τὴν καθόλου ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαιολογικὴν κίνησιν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐτῆς ἐγένοντο διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μαρινάτου καὶ τοῦ Ἐφόρου Νικολ. Πλάτωνος, εἶχον δὲ τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα :

Ἐν Βαθυπέτρῳ ὁ καθηγ. Μαρινᾶτος περιωρίσθη εἰς τὴν περαιτέρω ἔρευναν τῆς περιοχῆς τοῦ κεραμικοῦ κλιβάνου, ἀνατολικῶς τοῦ μεγάρου· ἀπεδείχθη ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολόγου ἐγκαταστάσεως, ἣτις εἶναι ἡ πληρεστέρα τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν· δυστυχῶς ὅμως εἶναι λίαν κατεστραμμένη. Ἐπὶ τόπου ἐγένοντο ἐργασίαι συγκολλήσεως πίθων καὶ ἄλλων μικροτέρων ἀγγείων καὶ γενικὴ τακτοποίησις, οὕτως ὥστε ἐσχηματίσθη ἀξιόλογος συλλογή, παρουσιάζουσα ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἐπισκέπτας.

Ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως τῶν Ἀρχανῶν, ὁ καθηγητὴς Μαρινᾶτος, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν ἐπιστημόνων H. Brunstig, Bastet καὶ Stille, ἐνήργησεν ἐκτεταμένην ἔρευναν εἰς τὴν περιοχὴν Τροῦλος, ὅπου τυχαίως εἶχον ἀποκαλυφθῆ μινωικὰ κτήρια καὶ ἀφθονα λείψανα κεραμικῆς. Ἡ ἐγγὺς περιοχὴ, σήμερον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὤκοδομημένη, καλύπτει πελώριον μινωικὸν οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου διακρίνονται πολλὰ λείψανα, ἐπιβλητικὰ διὰ τὸ μέγεθος τῶν λίθων καὶ τὴν στερεὰν κατασκευὴν. Εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακτόρου, ἀποτελοῦντος ἴσως τὴν θερινὴν διαμονὴν τοῦ βασιλέως τῆς Κνωσοῦ. Ὁ ἀνασκαφείς ἀκάλυπτος χῶρος, ὅστις περιῆλθε δι' ἀγορᾶς εἰς τὸ Ἑλλην. Δημόσιον, ἀπέδωσε σημοντικὰ εὐρήματα. Μέγας ἀναλημματικὸς τοῖχος μὲ ψευδοἰσοδομικὴν τεχνικὴν διατηρεῖται εἰς μῆκος 25 περίπου μέτρων, βαίνων ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ προστατεύων τὰ κάτωθεν αὐτοῦ πρὸς Δ. κτίσματα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι ἐκτεταμένα καὶ ἀπαρτίζονται ἐκ πολλῶν δωμάτων εἰς διάφορα βάρη. Τινὰ ἀπὸ τὰ ἀνασκαφέντα διαμερίσματα περιεῖχον περίεργον ἐπίχρῳσιν ἐκ παμπληθῶν ὀστράκων καμαραϊκῶν, τεμαχίων τελετουργικῶν σκευῶν καὶ εἰδωλίων ἀνθρώπων καὶ ζώων. Ὁ χῶρος φαίνεται τελικῶς ἐπιχρῳσθεῖς διὰ χωμάτων προερχομένων ἐξ ἱεροῦ μινωικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἐκεῖ πλησίον. Ἡ κεραμικὴ εἶναι τῶν δύο τελευταίων μεσομινωικῶν καὶ τῆς πρώτης ὑστερομινωικῆς περιόδου, εἶναι δὲ ἀρίστης ποιότητος. Ἐν τῶν διαμερισμάτων εὐρέθη μὲ κατὰ χώραν τὰ σκεύη του, ἅτινα ἦσαν ἄνω τῶν πεντηκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον κοινῆς χρήσεως.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀνέλαβε τὴν ἔρευναν τοῦ περιφήμου Ἰδαίου Ἄντρου, ἐν μέρει μόνον ἀνασκαφέντος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν κατὰ τὸ τελευταῖον

τρίτον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἡ ἀνασκαφή εἶχε χαρακτηῆρα προπαρασκευαστικὸν μελλούσης συστηματικῆς ἐρεύνης καὶ διήρκεσεν ὀλίγας μόνον ἡμέρας, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶς δυσμενῶν συνθηκῶν. Ὡς γνωστὸν τὸ σπήλαιον εὐρίσκεται εἰς ὕψος 1700 μέτρων, ἐπικρεμάμενον τοῦ ὄροπεδίου τῆς Νίδας, καὶ ἀπέχει 5 — 6 ὥρας ἀπὸ τὸ πλησιέστερον χωρίον, τὸ τῶν Ἀνωγείων, συνδεόμενον μετ' αὐτοῦ μὲ λίαν δυσβάτους ἀτραπούς. Σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς ἦτο νὰ προσανατολίση τὰς μελλούσας ἐρεύνας, ἐξετάζουσα τὰς δυνατότητας ὀργανώσεως αὐτῶν. Ἐβ-βαιώθη πράγματι ὅτι τὸ σπήλαιον ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς μινωικῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας ἀνευρέθησαν ἱκανὰ χαρακτηριστικὰ ὄστρακα. Σημαντικὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ διαπίστωσις ὅτι ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ὑπῆρχε κτίσμα, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἀπεκαλύφθη ἐπὶ 10 μ. τοῖχος πάχους 0,80 μ., καταλήγων εἰς τὸ κέντρον τοῦ σπηλαίου, ἔνθα ὁ πελώριος βωμὸς μετὰ κεκαυμένων στρωμάτων ἐκ τῶν θυσιῶν. Παχυτάτη ἀπεδείχθη ἡ ἐπίχωσις, ἣτις, ἀναμοχλευθεῖσα πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ποιμένων, πᾶν ἄλλο δύναται νὰ θεωρηθῆ ἢ ὅτι ἐξηρευνήθη. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφερθῆ τὸ χῶμα, βίρους πολλῶν τόνων, ἔξω τοῦ σπηλαίου καὶ νὰ ἐρευνηθῆ μεθοδικῶς. Δέον ἐπίσης νὰ μετατοπισθοῦν πολλοὶ λίαν δυσκίνητοι βράχοι. Πλῆθος ὄστράκων ἀπὸ τῆς μινωικῆς μέχρι καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς περιέχεται εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἰδιαιτέρως δὲ ἀφθονα εἶναι τὰ τῆς γεωμετρικῆς καὶ ἀνατολιζούσης περιόδου. Περισυνελέγησαν τεμάχια τινὰ τῶν πάλαι ἀνακαλυφθεισῶν χαλκῶν ὀσπίδων καὶ τῶν τριπόδων, ἀκέραιον χαλκοῦν σκυφάριον, εἰδώλιον ἀνδρικῆς μορφῆς, πηλινα τεμάχια τελετουργικῶν σκευῶν καὶ νοτίσκων, λείψανα αἰγυπτιακῆς φαγεντινῆς καὶ ἐνθέματα ἐκ ξυλίνων σκευῶν. Ὑπὸ τὸ σπήλαιον καὶ παρὰ τὴν αὐτόθι πηγὴν, κατὰ τὰς δυτικὰς παρυφάς τῆς Νίδας, ἐσημειώθησαν τοῖχοι ἀτλῶν δωματίων, ὧν ἐν ἀνασκαφῆν ἀπέδωκε τεμάχια κρατήρων τῆς ὑστάτης ρωμαϊκῆς ἐποχῆς μὲ ἀναθηματικὰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῶν χειλέων, ἐν μέρει δυστυχῶς διασωζομένων. Συστηματικὴ ἐξερεύνησις τοῦ σπηλαίου ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ.

Ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφή τῆς ἀρχαϊκῆς οἰκίας Α ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Ὀ ν υ θ ἐ τῆς περιφερείας Γ ο υ λ ε δ ι α ν ῶ ν Ρ ε θ ὕ μ ν ης. Ἀνεσκόφησαν δύο ἐπὶ πλέον εὐρύχωρα δωμάτια, οὕτως ὥστε τὸ σύνολον τῶν διαμερισμάτων μετὰ τοῦ προαυλίου καὶ τοῦ περιβόλου ἀνέρχεται εἰς δέκα, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ περαιτέρω πρὸς νοτον ἐπέκτασις τῆς οἰκίας. Τὸ πρῶτον τῶν ἀνασκαφέντων δωματίων εἶναι τὸ μᾶλλον εὐρύχωρον τῆς ὅλης οἰκίας (6 × 11 μ.) καὶ ἔχει τέσσαρας στρογγύλας, βάσεις στηριγμάτων (ξυλίνων δοκῶν) τῆς ὀροφῆς. Τὸ δεύτερον εἶναι μᾶλλον στενόμακρον (3,5 × 11 μ.) καὶ ἐπεκτείνεται κατὰ τὴν ΒΑ αὐτοῦ γωνίαν εἰς μικρὸν τριγωνικὸν διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἐχρησιμοποιήθη ὡς βοηθητικὴ ἀποθήκη. Καὶ ἐνταῦθα αἱ βῆσεις τῶν στηριγμάτων τῆς ὀροφῆς εἶναι τέσσαρες. Τὰ δύο νεωστὶ ἀποκαλυφθέντα δωμάτια δὲν φαίνονται νὰ ἐπεκοινωνοῦν πρὸς ἄλληλα. Αἱ θύραι των εὐρίσκονται εἰς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον καὶ διασώζουσι σχεδὸν κατὰ χώραν τὰς περιστάδας των. Τὸ μεγαλύτερον δωμάτιον περιεῖχεν ἱκανά, μικρά σχετικῶς, ἄγγεϊα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκόσμητα, ἀνήκοντα εἰς ἤδη γνωστοὺς τύπους ἀγγείων, καὶ δύο ἢ τρία μεγαλύτερα, τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι μορφῆς εὐρυχώρου σφαιρικῆς κάλπης μὲ ὀριζοντίου τοξοειδεῖς λαβάς. Κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ δωματίου λάξευμα τοῦ δαπέδου ἐχρησίμευσεν ὡς σταμνοστάτης. Εἰς τὸ στενώτερον δωμάτιον καὶ τὸ παράρτημά του ἀνεκαλύφθη ὀλόκληρος σειρὰ πίθων, ἀπρὸς τὴν ἀπρὸς τῶν περισσοτέρων τῶν ἐπὶ. Ἐπτά ἢ ὀκτὼ ἐξ ἄλλου ἦσαν αἱ περὶ τοῦ δωματίου τοποθετημέναι διὰ τὴν στήριξιν τῶν πίθων πλάκες. Ἄπαντες οἱ πί-

θοι διακοσμοῦνται ὑπὸ ζωνῶν ἀποτελουμένων ἀπὸ περιθεούσας δέσμας στολιδώσεων καὶ ἔχουν λαιμὸν συνήθως κυλινδρικὸν καὶ λαβὰς πλατείας ταινιώδεις καὶ καθέτους, καταληγούσας εἰς κόμβους ἢ ἔλικας. Μολύβδινοι συνδετήρες συνέδεσαν τὰ τεμάχια πάλαι θραυσθέντος πίθου. Τεμάχια λιθίνης ὑδρορροῆς ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τοῦ αὐτοῦ δωματίου. Ἦλοι, σιδηροῦν ἄγκιστρον καὶ ἐπίμηκες ἔλυσμα μὲ ὁπὰς ἦσαν τὰ μόνα μεταλλικὰ εὐρήματα τῆς ἀνασκαφῆς. Ὁ περίβολος δὲν ἀνεσκάφη ὀλόκληρος, ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι εἶχεν ὄριον πρὸς ἀνατολὰς τὸν λαξευθέντα βράχον. Ἡ συνέχισις τῆς ἀνασκαφῆς ἐβεβαίωσε τὸ ἀρχικὸν συμπέρασμα ὅτι ἡ οἰκία ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ Ζ, καὶ τὸς πρώτας τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς συνέχισε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς τῆς Κερᾶς, ἀπεχούσης περὶ τὰ 700 μ. τῆς ἀρχαϊκῆς οἰκίας καὶ ΒΑ ταύτης κειμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑψιπέδου. Ἀπεκαλύφθησαν πλήρως τὰ δάπεδα τῶν τριῶν κλιτῶν καὶ ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου ὁ νάρθηξ, τοῦ ὁποίου τὸ δαπέδον εὐρίσκεται χαμηλότερον κατὰ δύο βαθμίδας τοῦ νοτίου κλίτους, τὸ ὁποῖον, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, εὐρίσκεται ὑψηλότερον τοῦ κεντρικοῦ κλίτους. Τὰ δάπεδα τῶν πλαγίων κλιτῶν ἦσαν ἐπίχριστα καὶ τὸ βόρειον εἶχεν ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα στερεὸν καλντιρίμι. Τὰ μωσαϊκὰ τοῦ κεντρικοῦ κλίτους καὶ τοῦ νάρθηκος ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν μὲ ἐπιμέλειαν. Παρουσιάζουν ἐνδιαφέροντα θέματα διακοσμητικὰ διὰ πολυχρῶμων μικρῶν ψηφίδων πέντε διαφόρων χρωμάτων. Τὸ τοῦ κεντρικοῦ κλίτους δισχιζέται ἀπὸ τῆς βσιλείου θύρας μέχρι τῆς Ὠραίας Πύλης ὑπὸ ζώνης μωσαϊκοῦ μὲ ἄλλο θέμα, ἐν εἶδει καταποικίλου τάπητος, ἐνῶ ἐκατέρωθεν τὸ μωσαϊκὸν σχηματίζεται κατὰ τετράγωνα. Τὸ μωσαϊκὸν τοῦ νάρθηκος χωρίζεται εἰς τέσσαρα διάχωρα, τῶν ὁποίων τὸ πρὸ τῆς κυρίας πύλης, πρὸς νότον, ἐμφανίζει ἀλυσιδωτὸν θέμα, ἐνῶ τὰ τρία ἄλλα διακοσμοῦνται μὲ κεντρικὰ μετάλλια, περὶ τὰ ὁποῖα τετράγωνα σχηματίζουν μετξὺ αὐτῶν ῥόμβους. Πλοχμοὶ καὶ ἐρπύζοντα κισσόφυλλα πλαισιώνουν τὰ διάχωρα ταῦτα. Πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου σχηματίζεται εἶδος προθαλάμου εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ἐπικοινωνοῦντος μὲ τὸν νάρθηκα διὰ τριῶν βαθμίδων. Ὁ τελευταῖος ἐπικοινωνεῖ μὲ ἄλλα διαμερίσματα κείμενα πρὸς βορρᾶν, καὶ τῶν ὁποίων παρηκολουθήθησαν μόνον οἱ περιμετρικοὶ τοῖχοι, διὰ θύρας, δὲν ἔχει δὲ πρὸς δυσμὰς εἰμὴ μόνον μίαν εἴσοδον πρὸς τὸ νοτιώτερον τμήμα. Εἶναι ἀμφίβολον ἂν οἱ ἀποκαλυφθέντες δυτικῶς παράλληλοι τοῖχοι ἀπετέλουν πραγματικὸν ἄτριον ἢ ἦσαν ἀπλῶς δευτερεύοντα διαμερίσματα, ἀνήκοντα εἰς τὸ διακονικόν. Τὰ βορείως ὅμως τοῦ νάρθηκος καὶ τμήματος τοῦ σηκοῦ δωμάτια φαίνονται ἐκτεταμένα καὶ ἴσως ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν μέρει ὡς διαμερίσματα τοῦ βαπτιστηρίου· τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βεβαιωθῇ πρὸ τῆς ὀλοκληρωτικῆς τῶν ἀνασκαφῆς.

Ἄφθονοι κέραμοι, λίαν πλατεῖαι καὶ ἐλαφρῶς καμπύλαι, ἀνευρέθησαν εἰς τεμάχια εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ πλάγια κλίτη καὶ τὸν νάρθηκα. Εἰς τὰ αὐτὰ κλίτη ἀνευρέθησαν ἱκανὰ τεμάχια τρητῶν θωρακίων ἐκ πωρολίθου, ὅπως ἐπαρχιακῆς καὶ προχείρου ἐργασίας· τινὰ ἐμφανίζουν φολιδωτὰς διατάξεις εἰς βαθὺ ἀνάγλυφον. Τεμάχια λοπάδων καὶ πινσκιῶν, στάμνος, τεμάχια ἀμφορέων μὲ φουσκωτὸν λαιμὸν, τεμάχια ὑαλίνων κανδηλῶν μὲ ἀναρτητήρας εἶναι τὰ λοιπὰ εὐρήματα. Ἡ διάλυσις τοῦ μεταγενεστέρου, ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ ὠκοδομηθέντος ἐκκλησιδίου ἐπέτρεψε τὴν πληρεστέραν ἐρευναν τοῦ ἁγίου Βήματος. Ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἐκκλησιδίον τοῦτο ἔβλαψεν ἰσχυρῶς τὸ μωσαϊκὸν τοῦ δαπέδου καὶ τὸ σύνθρονον, ὅπερ εἶχεν οἰκοδομηθῆ κατὰ συνεχεῖς δακτυλίους ἐντὸς τῆς ἀψίδος.

Δοκιμή πρὸ τῆς τελευταίας ἀπεκάλυψε λαξευτὸν σκάμμα ἐντὸς τοῦ βράχου, ὅπερ ἐχρησίμευσε διὰ τὸ ἐγκαίνιον. Ἐξω τούτου ἀνευρέθη πήλινον φιαλίδιον, ὅπερ ἐχρησιμοποιήθη ἴσως κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ἐγκαίνιου.

Ὁρισμένα ἔργα συμπληρώσεως τῆς ἀψίδος καὶ τῶν καταστραφεισῶν ΒΑ καὶ ΝΑ γωνιῶν τοῦ Ἱεροῦ, ὡς καὶ μέρους τοῦ πρὸς τὸ νότιον κλιτος στυλοβάτου ἐγένοντο κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, κυρίως διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἀποκαλυφθέντος μνημείου.

Παρὰ τὸ χωρίον Ζοῦ τῆς Σητείας ὁ Ἐφορος Πλάτων συνέχισε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἐκτεταμένης μινωικῆς ἀγροικίας, ἣτις εἶναι ὠκοδομημένη εἰς τὴν κλιτὴν λόφου, δεσπόζοντος στενὴν κατάφυτον καὶ κατάρρυτον διὰ πηγαιῶν ὑδάτων κοιλάδα. Τὸ κτήριον δὲν φαίνεται πολυώροφον, ἀλλὰ εἶναι διατεταγμένον κατὰ κλιμακωτὰ ἐπίπεδα· οἱ ἐξωτερικοὶ ἰδίᾳ τοῖχοι αὐτοῦ εἶναι ἐκ μεγάλων πελεκητῶν λίθων. Παρὰ τὴν γενομένην καταστροφὴν διὰ τῆς διανοίξεως τῆς νέας κοινοτικῆς ὁδοῦ διασφύζονται καλῶς πλεῖστα διαμερίσματα, ὅχι ὀλιγώτερα τῶν δέκα καὶ ἕξ. Τὰ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀνασκαφέντα δωμάτια διεσαφήθησαν πληρέστερον καὶ ἀπεκαλύφθησαν νέα στοιχεῖα. Εἰς τὰ ἀνατολικώτερα δωμάτια ἀνευρέθησαν τὰ ἀρχικὰ δάπεδα καὶ ἀπεκαλύφθησαν μικραὶ πρόχειροι, διὰ πλακῶν κατεσκευασμένοι ἐστῖαι, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀφθόνου τέφρας. Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἐργαστηρίου ἀνεσκάφη βαθύτερον ὁ ὀρθογώνιος ἀποθέτης, ὁ ὁποῖος ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο εἴσοδος εἰς τέσσαρας μικροὺς δωματοσχήμους χώρους, οἵτινες εἶχον χρησιμοποιηθῆ ὡς θαλαμίσκοι κλιβάνου, ἂν κρίνη τις ἀπὸ τὸ στρῶμα τῆς τέφρας, τὸ ὅποιον συνεχῆς διήρχετο ὑπὸ τοὺς διαχωριστικούς τοιχίσκους, καὶ ἀπὸ τὴν ἔμφραξιν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου. Πλήθος ἀγγείων εἰς τεμάχια περισυνελέγη εἰς τοὺς χώρους τούτους. Δύο ἐξωτερικὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα δωμάτια ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸ πέρυσιν ἀνασκαφέν βαθὺ δωμάτιον· εἰς τὸ συνεχόμενον τούτου ἐξηκριβώθη ἡ θέσις τῆς κατερχομένης ἐντὸς αὐτοῦ κλίμακος, ἣτις προφανῶς ἦτο ξυλίνη. Τὸ ἐργαστήριον ἐπεκοινώνει διὰ διδύμου θύρας πρὸς τὴν εἴσοδον, ὅπου, ὡς φαίνεται, ἔφθανε μικρὰ ξυλίνη κλιμακίς θέτουσα εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ ἀνατολικὰ δωμάτια· ἡ κλιμακίς αὕτη ὠδήγει καὶ πρὸς τὸ ἀποκληθὲν λόγῳ τῶν θρανίων τοῦ ἀναπαυτήριον. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ κυρία εἴσοδος εἰς τὴν ἀγροικίαν ἦτο ἐκ νότου καὶ διὰ τοῦ ἀναπαυτηρίου, τὸ ὅποιον εἶχε καὶ χαμηλὰ στηριζόμενον παράθυρον, βλέπον πρὸς νότον, ἐπηληθεύθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τριγωνικοῦ προαυλίου, τὸ ὅποιον εἶχε εὐρείαν θύραν μὲ μονόλιθον βαρὺ κατώφλιον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἐνῶ ἡ δυτικὴ ἐκλείετο διὰ τοῦ φυσικοῦ εὐθέως τετμημένου βράχου. Τὸ ἐργαστήριον ἐπεκοινώνει μὲ ἄλλα δωμάτια εὐρισκόμενα εἰς ὑψηλότερα ἐπίπεδα. Ἡ ἀπόκλισις τοίχων τινῶν τῆς κατακορύφου μέχρι τῶν θεμελίων, ἡ παρατηρηθεῖσα εἰς πολλὰ διμερίσματα, ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὅτι ἡ τελικὴ καταστροφὴ ἐγένετο ἐκ τρομακτικῶν σεισμῶν.

Εἰς χῶρος ἄνω τῶν διαμερισμάτων τοῦ ἐργαστηρίου φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὑπαιθρος καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἐσωτερικὴ αὐλή. Μία ἐστὶ ἀνευρέθη κατὰ τὴν γωνίαν ταύτης, ἔχουσα διπλοῦν ἄνοιγμα (τὸ ἐν πρὸς γειτονικὸν δωμάτιον). Χύτραι ἀνευρέθησαν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα ὑπῆρξεν ἡ διάταξις τριῶν συνεχόμενων διαμερισμάτων, ὅπου ἀπεδείχθη ὅτι ὑπῆρχεν ἐγκατάστασις σχετιζομένη μὲ τὴν κερσμευτικὴν τέχνην. Σκάφη μεγάλη ἐκ πλακῶν, ἔλλειψεοειδοῦς σχήματος, μὲ ἀποχευτικὸν σύστημα ἐχρησίμευε διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πηλοῦ. Χῶρος διαχωρισμένος εἰς δύο διὰ χαμηλοῦ τοιχίου ἐχρησίμευσεν ἴσως διὰ τὸ ἄπλωμα καὶ τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἀγγείων

πρὸ τῆς ὀπτήσεώς των. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἐπεκοινώνει μὲ ὑπαιθρους πρὸς βορρᾶν χώρους καὶ μὲ ἓνα διαδρομίσκον ἀπ' εὐθείας μὲ τὸν χώρον τοῦ κλιβάνου, ὅστις ἀνεκαλύφθη πρὸς βορρᾶν τοῦ κτηρίου. Οὗτος ἔχει σχῆμα πεταλοειδές καὶ ἔφερε σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς ἐντὸς αὐτοῦ ἀναφθείσης πυρᾶς. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κλιμακωτῆ ἀνάβασις, ὅχι καλῶς διατηρουμένη, ἔφερε πρὸς διάδρομον κείμενον εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον καὶ πλευρίζοντα ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον χώρον, ὅστις ἀσφαλῶς ἦτο ὑπαιθρος, πιθανῶς προοριζόμενος διὰ τὸν σταβλισμὸν ζώων.

Ὁ χαρακτήρ καθόλου τῆς ἀγροικίας εἶναι βιοτεχνικός καὶ ἀγροτικός. Τὸ σύνολον παρουσιάζει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Ἡ χρονολογία τοῦ κτηρίου ἐβεβαιώθη ὅτι εἶναι ἡ ἀρχικῶς καθορισθεῖσα: ἡ τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἀπὸ τῆς ΜΜΙΙΙβ εἰς τὴν ΥΜΙα φάσιν (περὶ τὸ 1600 π. Χ.). Ἡ ζωὴ τοῦ μεγάρου φαίνεται μᾶλλον βραχείας διαρκείας.

Τὰ κινητὰ εὐρήματα ὑπῆρξαν κυρίως πῆλινα ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων ἐν μέρος ἀνευρέθη κατὰ χώραν. Κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως ταῦτα ἦσαν διεσκορπισμένα εἰς τεμάχια ἢ ἀπερριμένα ἐντὸς τῶν ἀποθετῶν. Κυρίως εἶναι χύτραι, κύαθοι καὶ κύπελλα, πρόχοι καὶ κυλινδρικά σκεύη, προχοῖδια καὶ ἀμφορεῖς. Ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλα τεμάχια τῆς γεφυροστόμου πρόχου μὲ τὴν διακόσμησιν τῶν διπλῶν πελέκεων, ἣτις κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος περισυνελέγη εἰς ἓνα τῶν θαλαμίσκων τοῦ παραπλεύρως τοῦ ἐργαστηρίου κλιβάνου. Τμήματα πίθων μὲ ἐμπέστον σχοινίνην διακόσμησιν περισυνελέγησαν εἰς τρία διάφορα σημεῖα. Τριπτῆρες διαφόρων εἰδῶν καὶ νεολιθικὸς πέλεκυς — περισυλλεγεῖς τὶς οἶδε ποῦ ὑπὸ τῶν οἰκησάντων τὸ μέγαρον — ἀνευρέθησαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς σκάφης, ἐνθα ἀνεκαλύφθη καὶ σημαντικὴ κεφαλὴ εὐμεγέθους πηλίνου εἰδωλίου, φέροντος εἶδος στέμματος ἢ πύλου μὲ θύσανον κεντρικὸν ἀποκρουσθέντα. Τὸ εἰδῶλιον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκεν ἡ κεφαλὴ θὰ ἦτο τοῦλάχιστον ὕψος 0,40 μ. καὶ ἐπιμένως, ἂν ἐσώζετο θὰ ἦτο τὸ μεγαλύτερον γνωστὸν τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς. Ὁμοῦ ἀνευρέθη καὶ κορμὸς μικροῦ εἰδωλίου λατρευτοῦ. Ἴσως ταῦτα κατέπεσον ἐκ τοῦ ἄνω ὀρόφου. Ἡ κεραμεικὴ καὶ τὰ εἰδῶλια ἐπιβεβαιοῦν τὴν χρονολόγησιν τῆς ἀγροικίας εἰς τὴν μεταβατικὴν ΜΜΙΙΙβ — ΥΜΙα περίοδον.

Ἡ ἀγροικία ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου καὶ εἶναι μία τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερουσῶν μεμονωμένων ἐγκατοικίσεων αἱ ὁποῖαι ἀνεσκάφησαν ἐν Κρήτῃ.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀνέσκαψεν ἐν Ἐπισκοπῇ Πισκοκέφαλου ρωμαϊκοὺς τάφους ἀποτελουμένους ἐκ κεραμίδων κατὰ ὀξειαν γωνίαν καλυπτουσῶν τὸν νεκρὸν καὶ περιέχοντας ὀλίγα ἀλλὰ χαρακτηριστικὰ κτερίσματα, ἰδίως ἀγγεῖα ἰδιοτύπου σχήματος. Εἰς ἐξερευνητικὴν ἐκδρομὴν τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Σφακιῶν Σητείας ἐξήτασεν ἐπὶ ἀποκρήμνου ὑψώματος καλουμένου Καστρι ἄγνωστον τέως ἀρχαίαν ἀκρόπολιν, μὲ λείψανα τειχῶν καὶ οἰκοδομημάτων ἀνηκόντων, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ τέλος τῶν ΥΜΙΙΙ χρόνων. Τὸ ἀπόκρημνον ὑψωμα παρέχει τὴν ἐντύπωσιν καταφυγίου, ἐλέγχοντος ἅμα τὴν κάτω τούτου διερχομένην στενὴν ὁδόν. Τεμάχια πίθων διακρίνονται ἐπὶ τοῦ ὑψώματος.

Ἐκ τῶν ξένων Ἀρχαιολ. Σχολῶν ἀνέσκαψαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ, ἐνῶ ἡ Ἀγγλικὴ περιορίσθη εἰς ἀπλᾶς μελέτας τῶν εὐρημάτων τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ἀνέσκαψε διὰ τοῦ κ. Dessenpe τὸ ἐργαστήριον σφραγιδολίθων, τὸ ὁποῖον εἶχε τυχαίως ἀνακαλυφθῆ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δυτικῶς τῆς ἐστεγασμένης μινωϊκῆς οἰκίας. Πέντε ὀλόκληροι σφραγιδολίθοι, πολλοὶ ἡμιτελεῖς καὶ πλῆθος θραυσμάτων σφραγίδων,

ρινισμάτων ύλικού και ίκανών πυρήνων, ίδια στεατίτου περισυνελέγησαν κατ' αρχάς υπό του φύλακος και εΐτα διά δοκιμαστικής σκαφής του 'Εφόρου Πλάτωνος. Οί γάλλοι ανασκαφείς ανέσκαψαν τόν χώρον όπου έγένητο ή πρώτη περισυλλογή και περισυνέλεξαν πλείστας όσας επί πλέον σφραγίδας, πλήρεις και ήμιτελείς, και άφθονον ύλικόν. 'Ακολουθως ανέσκαψαν τόν υπερκείμενον ανατολικώς χώρον όπου άπεκαλύφθη τό κυρίως εργαστήριον, αποτελούμενον εκ δύο ή τριών διαμερισμάτων. Το σχήμα του δέν διηυκρινίσθη πλήρως. Συνολικώς περισυνελέγησαν πλέον των 110 σφραγιδολίθων, των πλείστων πρισματικών και εκ πρασίνου στεατίτου' υπάρχουν τινές άλλων σχημάτων (κυλίνδρου, κώνου, μορφής σφραγιδίου ή περιάπτου) και εκ άλλων ύλών (λευκού ή κυανίζοντος λίθου, όρειας κρυστάλλου κλπ.). Πάντες ανήκουν εις την παλαιοανακτορικήν περίοδον και την χρονολογίαν ταύτην επεβεβαίωσεν ή επί τόπου ανακαλυφθείσα κεραμική. Τα θέματα των σφραγίδων τούτων είναι ποικιλώτατα και τό πλείστον διακοσμητικά' τινές των σφραγίδων φέρουν επ' αυτών ιερογλυφικούς χαρακτήρας. 'Υπάρχουν ευάριθμοι με λίαν νατουραλιστικά θέματα (άγριοχοίρου, ύλακτουήντος κυνός, πλοίου, λεόντων, ύδροβίων πτηνών κλπ.). 'Υπάρχουν και παραστάσεις άγγειοπλαστών με τα άγγεία των, και τεκτόνων μετά των εργαλείων των. Μετά των σφραγιδολίθων άνευρέθησαν και μικρά τινα εργαλεία εκ χαλκού, όψιανού και όστου (τρύπανα, όπεις, μικρότατοι πρίονες κλπ.). 'Η άνεύρεσις του μοναδικού τούτου εργαστηρίου μάς παρέχει σημαντικά διδάγματα περί του τρόπου κατεργασίας των μινωικών σφραγίδων.

'Ο αυτός έρευνητής ανέσκαψε νοτιώτερον μέρος εκτεταμένου οικοδομήματος της παλαιοανακτορικής εποχής, χωριζόμενον εις διαμερίσματα, των εν προφανώς ήτο ιερόν περικλειόμενον υπό διαχωρίσματος εκ όπιοπλίνθων, έπιστεφομένου υπό σειράς μονών κεράτων.

'Ο καθηγητής Van Effenterre, βοηθούμενος υπό των μαθητών του προέβη εις ευρύτεραν έξερεύνησιν της περιοχής των Μαλίων και ανέσκαψε MM οίκιαν παρά την παραλίαν. 'Εκ της περιοχής του Χρυσολάκκου περισυνέλεξε προχοΐδιον με ιερογλυφικήν έπιγραφήν. Γενικώς αι ανασκαφαι των Μαλίων, πλην της σημαντικής σειράς των σφραγιδολίθων, απέδωσαν ένδιαφέροντα λίθινα σκεύη και εργαλεία, λιθίνους και πηλίνους λύχνους, ωραίαν πρόχου του ρυθμού χλωρίδος, MM πώμα με σχηματικήν παράστασιν όκτάποδος, χαλκούν κάτοπτρον κ.ά.

'Εξαιρετικόν ένδιαφέρον παρουσίασαν αι ανασκαφαι της 'Ιταλικής 'Αρχαιολογικής Σχολής υπό την διεύθυνσιν του καθηγ. Dogo Levi και τη συμμετοχή πολλών έπιστημόνων εν Φαιστῶ και Γόρτυνι. Εις τό 'Ανάκτορον της Φαιστού συνεχίσθη ή άποκάλυψις του μεσημβρινού τμήματος του βαθυτέρου κτηρίου της πρώτης φάσεως των παλαιότερων άνακτόρων. 'Απηλλάγη περαιτέρω ή ωραία πρόσοψις με τους όρθοσιτάτας μέχρι της γωνίας, όπόθεν τό οικοδόμημα ακολουθει περαιτέρω πορείαν εις έσώτερον επίπεδον. Δυστυχώς ή γωνία αυτη είναι δεινώς κατεστραμμένη και παραμορφωμένη εκ μεταγενεστέρων κατασκευών των γεωμετρικών χρόνων. Εις ίπνός ανήκει εις τάς τελευταίας ταύτας. 'Εκει πλησίον ήρευνήθη βαθύς άποθέτης λαξευτός εις τόν βράχον, πλήρης μεσομινωικών όστράκων. 'Εσω της προσόψεως άνεσκάφησαν τέσσαρα εισέτι μικρά διαμερίσματα με θρανία και πλακόστρωτα, κάτωθεν των όποίων διέρχονται άγωγοί άποχετευτικοί. Και πάλιν εκ των διαμερισμάτων τούτων προήλθε λαμπρά καμαραϊκή κεραμική, εμφανίζουσα ποικιλώτατα σχήματα και διακοσμήσεις. Μεταξύ των μάλλον ένδιαφερόντων είναι ωραίον ρυ-

τόν, είδος περιέργου «άλατιέρας», πίθοι με ανάγλυφα σχοινία και γραπτήν παράστασιν σπειρών, είς ύψηλός πίθος με σχηματικήν παράστασιν προτομής ζώου και λαμπρός πίθος καμαραϊκός με παράστασιν τριών καρχαριών οίονει συλλαμβανομένων έντός δικτύων. Είς τόν χῶρον τῆς κεντρικῆς αύλῆς τοῦ δευτέρου άνακτόρου συνεχίσθη ἡ δοκιμή κατά μήκος τῆς προσόψεως τῆς δυτικῆς πτέρυγος· εὔρέθησαν και ἄλλαι βάσεις τῆς πρὸ ἔτους διαπιστωθείσης κιονοστοιχίας. Ἡ άνασκαφή είς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔφθασε μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου και συνήντησε νεολιθικά στρώματα με κερραμεικὴν χαρακτῆν και γραπτήν δι' ἔρυθροῦ χρώματος.

Ἐν Γόρτυνι ὁ δρ. Γιόν. Rizza ἐξηκρίβωσε δι' ἐρευνῶν τὴν σχέσιν τοῦ πρὸ ἔτους ἀποκαλυφθέντος βωμοῦ με τὸν πλούσιον ἀποθέτην πρὸς τὸν ἀρχαϊκὸν ναὸν και ἀνεσκαψεν ὀλόκληρον τὸν πέριξ χῶρον, ἐξασφαλίσας οὔτω τὸν βωμὸν ἔναντι τοῦ κινδύνου νὰ καταπλακωθῆ ἐξ ἐπιχώσεων κατακρημνιζομένων ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιπέδων. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς διεσαφήθη περαιτέρω τὸ σχῆμα τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, ἣτις ἐκάλυψε τὸν ἀρχαϊκὸν ναὸν, και ἀνευρέθη ἡ ἀψίς της. Διὰ τῆς διαλύσεως και ἀνασυνθέσεως τῶν τοίχων τῆς βασιλικῆς και ἄλλων τμημάτων τειχῶν βυζαντινῶν (κυρίως γενομένης διὰ τοῦ Ali Caravella) ἀπεδόθησαν σημαντικὰ τμήματα τῶν δύο ἀναγλύφων Τριάδων ἐκ πώρου λίθου ἀνηκόντων είς τὴν Δαιδαλικὴν Σχολήν, κατά τρόπον ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀνασύνθεσις των. Φαίνεται ὅτι είς τὸ ἐν τῶν σημαντικῶν τούτων ἀναγλύφων εἰκονίζεται ἡ ἀπαγωγή δύο θηλειῶν θεοτήτων ὑπὸ θεοῦ, είς δὲ τὸ ἄλλο θηλεῖα θεότης ἐναγκαλιζομένη τὰς δύο πολοφόρους παρέδρους της. Πολλὰ ἄλλα πῆλινα ἀνάγλυφα πλακίδια, ὅμοια πρὸς τὰ πρὸ ἔτους ἀποκαλυφθέντα, συνεπλήρωσαν τὴν σημαντικὴν συλλογὴν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἱεροῦ ἀποθέτου. Ἡ ἐμπεριστατωμένη και ἐπίμονος μελέτη τῶν ἀπειρῶν θραυσμάτων ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνασύνθεσιν μακρᾶς σειρᾶς κέρων, πηλίνων ἀσπιδίσκων, ποικίλων ἀγγείων και πολλῶν νέων ἀναγλύφων πλακιδίων. Ἰδιαιτέραν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν ἡ ἀνασύνθεσις εὐμεγέθους εἰδώλου ἀρχαϊκῆς Ἀθηνᾶς, ἣτις, καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῆς θεσεως τῶν χειρῶν, ἔπαλλε δόρυ και ἐκράτει ἀσπίδα.

Ἐκτὸς τῶν ἀνασκαφῶν τῶν διενεργηθεισῶν ὑπὸ τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν και τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας μικρότεραι ἀνασκαφαὶ με χαρακτῆρα συμπληρωματικῆς ἐργασίας και δοκιμαστικῆς ἐρεύνης ἐγένοντο ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας δαπάναις τοῦ Ἑλλην. Δημοσίου. Οὔτω ἐν Κατσαμπᾶ Ἡρακλείου ὁ Στυλ. Ἀλεξίου ἐκαθάρισε και διεσαφήνισε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ὑψώματος ὑπεράνω τοῦ ἀγροκλήματος τῆς Γεωργ. Ὑπηρεσίας ἀνασκαφείσαν νεολιθικὴν οἰκίαν· ἀνεκάλυψε τὴν εἴσοδον παρὰ τὴν ΒΔ γωνίαν, μίαν ἐστίαν ἐντὸς ἡμικυκλικοῦ τοιχίου, τρεῖς πυρᾶς είς λάκκους ἐντὸς τῶν δωμάτων και ἐνδιαφέρουσαν νεολιθικὴν κερραμεικὴν (τμήμα τοῦ μεγαλυτέρου ἴσως γνωστοῦ ἐπὶ τῆς Κρήτης νεολιθικοῦ ἀγγείου, χεῖλη ἄλλου με χαρακτηριστὴν διακόσμησιν τριγώνων και δισκίων, πεπληρωμένων διὰ λευκῆς ὕλης, χεῖλος ἀγγείου με πλαστικὰς διαγωνίας τσινίς, και σφαιρικὰς ἀποφύσεις, σκύφον ὀλόκληρον κλπ). Νεολιθικά ἐργαλεῖα ἀνευρέθησαν δύο πελέκεις, λεπίς πυριτολίθου, μύλαι κ.ἄ. Εἰς τὸν περίβολον σωρὸς θαλασσίων ὀστρέων ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἀπορριμάτων διατροφῆς τῶν ἐνοίκων. Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν τοῦ Κατσαμπᾶ και ὄχι μακρὰν τῆς νεολιθικῆς οἰκίας ἡ τυχαία ἀνεύρεσις ὠραίου λιθίνου καλυκοσχῆμου μινωικοῦ ἀγγείου ἔφερεν είς τὴν ἀνακάλυψιν οἰκίας ΥΜΙ χρόνων, τῆς ὁποίας ἠρευνήθησαν δύο δωμάτια· ἡ οἰκία ἐκτείνεται περαιτέρω

πρὸς ἀνατολάς. Εἰς ἓν τῶν δωματίων δύο ἰστάμενοι λίθοι πιθανῶς ἐστήριξαν τράπεζαν ἢ θρανίον. Ἀκόσμητος πρόχους, χύτραι, ὑφαντικά βάρη, λίθοι τριβῆς καὶ σφραγιδόλιθος στεατίτου μὲ παράστασιν ἀγγείου εἶναι μεταξὺ τῶν εὐρημάτων. Ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀλαβαστρίνου ἀγγείου ἔξωθεν τῆς οἰκίας περισυνελέγη καὶ τὸ μνημονευθὲν καλυκόσχημον.

Παρὰ τὸν Πόρον Ἡρακλείου καὶ ὄχι μακρὸν τῶν δημοτικῶν λουτρῶν ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν ἀνέγερσιν οἰκίας μινωικοὶ τοῖχοι καὶ ἀφθονα ὄστρακα. Ὁ ἐπιμελητὴς κ. Ἀλεξίου ἐξετέλεσε δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν, ἣτις ἀπεκάλυψε δύο δωμάτια μὴ ἐπικοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ συνεχόμενα, ἐν τραπεζοειδῆς μὲ θρανίον ἢ βάθρον πλάτους 4 μ. καὶ ἐν ὀρθογώνιον ἐπίμηκες 1 × 3 μ. Ἐντὸς τοῦ πρώτου νεώτερον, ΥΜΙ χρόνων, κτήριον ἠκολούθησε τὴν παλαιότεραν ΜΜΙΙΙ διάταξιν καὶ εἶχε δάπεδον εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον. Ἐκ τούτου προῆλθε διατάραξις εἰς τὸ ἀρχικὸν περιεχόμενον τῆς οἰκίας, λόγῳ τῆς ὁποίας ὄστρακα ΜΜΙΙ·ΙΙΙ προῆλθον ἐκ τῶν ἀνωτέρων καὶ ΥΜΙ·ΙΙΙα ἐκ τῶν κατωτέρων στρωμάτων. Λείψανα τῶν παλαιότερων σχιστολιθικῶν δαπέδων διεσώθησαν εἰς τινὰ σημεῖα. Πολλὰ τῶν ὄστράκων καὶ τμημάτων ἀνοικτῶν πίθων (jars) εἶναι ἐνδιαφέροντα. Ἐκ τῆς ζώνης τοῦ αἰγιαλοῦ περισυνελέγησαν διαβεβρωμένα ὀλόκληρα μινωικὰ ἀγγεῖα. Τυχαῖον εὑρημα, σημαντικὴ μήτρα ἐκ στεατίτου, ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς ἀναφέρεται καιωτέρω.

Δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ μετὰ περισυλλογῆς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος εἰς Τεφέλι Μονοφασίου, θέσιν Τροχάλους - Καλυβορύακα, ὅπου τυχαίως εἶχεν ἀνευρεθῆ ΥΜΙΙΙ τάφος μετὰ σαρκοφάγων. Ὁ τάφος ἦτο λαξευτὸς μὲ τετράγωνον μικρὸν θάλαμον καὶ στοιχειώδη στενὸν δρόμον. Τὰ συνοδεύοντα κτερίσματα ἦσαν ραμφιδόστομος πρόχους, ὑψίπους κύλιξ, κύαθοι, μόνωτοι, ψευδόστομα προχοῖδια, μικραὶ προχοῖσκαι, κανιστροειδῆς σκεῦος, κοινὰ γωνικά κύπελλα, ἐν σκυφοειδῆς μὲ ἀναγλύφως ἀποδοθέντα φύλλα, χαλκοῦν ἡμισφαιρικὸν σκεῦος μὲ μικρὰς τοξοειδεῖς λαβὰς καὶ χαλκᾶ τινὰ ἐργαλεῖα (ξυράφιον, μαχαίριον καὶ κοπεύς). Παρεδόθη ἐπίσης ἀπλοῦν λίθινον ὀλομοειδῆς ἀγγεῖον ἀνευρεθὲν εἰς γειτονικὸν μὴ ἐρευνηθέντα τάφον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς Παραθάμνα ὑπερκειμένης τοῦ χωρίου Τεφελίου ἐξηρευνήθη τὸ περίεργον κατασκευάσμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνευρεθῆ σημαντικὸν ὑπονεολιθικὸν γραπτὸν μὲ ἐρυθρὰς τεθλασμένας σφαιρικὸν καὶ μὲ κυλινδρικὸν λαιμὸν ἀγγεῖον. Ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀγγεῖον εἶχεν ἀποτεθῆ ἐν μέσῳ κυκλικοῦ σκάμματος ἐπενδυθέντος κύκλῳ διὰ σειρᾶς μεγάλων ὀρθίων πλακῶν καὶ καλυφθέντος διὰ ἀκόμη μεγαλύτερων ὀριζοντίων. Ἐν οἰκοδόμημα ἀνήκον εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διακρίνεται εἰς ὄχι μεγάλην ἀπόστασιν. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑψώματος ἀλλ' ἐξ ἄλλης θέσεως ἀνατολικώτερον προέρχεται τὸ κυλινδρικὸν μετὰ τετρημένων ἀποφύσεων ΠΜΙ πῶμα καὶ τεμάχιον πρόχου μὲ λαβήν, ἅτινα ἀνευρέθησαν προπερῶσι (βλ. Χρονικὸν 1954).

Ἐπὶ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος ἐγένετο συμπληρωματικὴ ἀνασκαφὴ εἰς θέσιν Γαλανὰ Χαράκια Ἀνω Βιάννου, ἔνθα προπερῶσι εἶχε διεξαχθῆ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν δύο μεγάλων ὑπὸ στέγαστρον βράχων ΠΜΙΙΙ - ΜΜΙ τάφων μὲ πίθους ταφικοὺς καὶ πλῆθος λιθίνων καὶ πηλίνων ἀγγείων (βλ. Χρονικὸν 1954). Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς, ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἄλλων τάφων, δὲν ἐπετεύχθη. Ἀνεσκάφη ὅμως περαιτέρω ὁ δεύτερος τῶν τάφων μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν δύο ἐπὶ πλέον ταφικῶν πίθων καὶ τὴν [περισυλλογὴν ὀλίγων εἰσέτι λιθίνων ἀγγείων καὶ μικροῦ χαρακτοῦ ὀρθογωνίου πώματος πυξίδος. Ἐν καλυκόσχημον λίθινον, ἀνευ-

ρεθὲν ὀλίγον περαιτέρω, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ ἀνευρόντος ἰδιοκλήτου. Ἀκολούθως συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφή τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς περιοχῆς τῶν τάφων ὑψώματος μεγαλιθικοῦ κτηρίου μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς συνολικῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς διαρθρώσεως τοῦ κτηρίου, ἀποτελουμένου ἐκ τεσσάρων δωματίων, καὶ τὴν πλήρη ἀνασκαφὴν τοῦ ἐνός, ἔχοντος ἐσωτερικὸν τετραγωνικὸν περίφραγμα. Περισυνελέγησαν τινὰ ΜΜΙ ἀγγεῖα· ἀνευρέθη ἐπίσης κατὰ χώραν δισκοειδῆς μέγας λίθος τριβῆς μὲ τὸν τριπτηρὰ του. Τμῆμα τοῦ δαπέδου ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἐρυθρῶν σχιστολιθικῶν πλακῶν. Εἰς τὴν πρὸς τὸν φυσικὸν βράχον πλευρὰν τοῦ οἰκήματος ἀνεκαλύφθη μικρὸς θολωτὸς τάφος μὲ δύο λουτηροειδεῖς ἔλλειπτικὰς λάρνακας, περιεχοῦσας λείψανα ὀστέων καὶ συνοδευομένας ὑπὸ τινῶν πηλίνων ἀγγείων. Τὸ λοιπὸν οἰκοδόμημα δὲν ἀνεσκάφη.

Ὁ Ἐφορος Πλάτων ἀνέσκαψε περαιτέρω δοκιμαστικῶς εἰς θέσιν Κεφάλαια Χόνδρου Βιάννου, παρακολουθήσας ἐκτεταμένον συγκρότημα κτηριακὸν ἀνήκον εἰς τοὺς ΥΜΙΙ χρόνους, μόνον κατὰ τοὺς περιμετρικοὺς αὐτοῦ τοίχους. Τὰ διαπιστωθέντα δωμάτια εἶναι περίπου τριάκοντα· παρὰ τὴν μερικὴν καταστροφὴν τοῦ κτηρίου δι' ἐξαγωγῆς λίθων, τὸ ὅλον συγκρότημα παραμένει ἐπιβλητικὸν καὶ εἶναι ἀσφαλῶς τὸ μᾶλλον ἐκτεταμένον ΥΜΙΙ οἰκοδόμημα μέχρι σήμερον ἐπὶ τῆς Κρήτης. Διασώζεται ἡ εἴσοδος τοῦ περιβόλου μὲ τὰς παραστάδας τῆς, μέρος τῆς νοτίας προσόψεως μὲ πελεκητοὺς μεγάλους λίθους καὶ συγκρότημα δωματίων ἀνίσου μεγέθους καὶ εἰς ἀκανόνιστον σχέσιν μετοξύ των. Ἄφθονος κεραμικὴ περισυνελέγη, ἰδίως ἐκ γωνίας δωματίου, ἧτις ἀνεσκάφη μέχρι τοῦ δαπέδου (χύτρα, κάλπη μὲ τρία τοξοειδῆ ὄτα, πρόχοι, κύπελλα, εὐρύστομον μὲ κυλινδρικὸν λαιμὸν ἀγγεῖον, ἀρύταιναι, ὑψίποδες κύλικες, ψευδόστομοι ἀμφορεῖς κλπ.). Σφαιρικαὶ καὶ κυλινδρικαὶ ἀγνύθες ἀφθονοῦν. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ κάτω μέρος πηλίνου εἰδωλίου παριστιῶντος τίκτουςαν γυναῖκα. Τὸ μόνον χαλκοῦν ἀντικείμενον εἶναι δρεπανοειδὲς ἐργαλεῖον. Τὸ κτήριο δέον νὰ ἀνασκαφῆ προσεχῶς.

Ἐναντι τῆς Κεφαλῆς, εἰς θέσιν Ἀρκαλιές ἢ Ἀμπελιοῦ Πόρος, ἀνεσκάφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου δύο ΜΜΙ τάφοι μὲ ταφικοὺς πίθους ἢ σαρκοφάγους, ἀνάλογοι τῶν ἀνευρεθέντων εἰς Γαλανὰ Χαράκια. Ὁ εἰς ἀνευρέθη διατετραγμῆνος καὶ ἦτο μᾶλλον πτωχός· ὁ δεύτερος ἔδωσε ταφικὴν κάλπην ἢ πιθίσκον μὲ πολλὰς τοξοειδεῖς λαβὰς, ἀκόμη καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου καλύμματος, καὶ δύο λίθινα ὀλμοειδῆ ἀγγεῖα.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀνεσκάφησαν ἐκεῖ πλησίον καὶ τινες παλαιοχριστιανικοὶ τάφοι, ἀποτελεσθέντες ἀπὸ ἐπιμήκη σκάμματα περιβληθέντα διὰ πλακῶν· ὁ εἰς τούτων εἶχε καὶ ἐπαλλήλους ταφάς. Μικρὰ κτερίσματα προῆλθον ἐκ τούτων: μικρὰ τινὰ ἀπλᾶ ἀγγεῖα, ἐν πολυγωνικὸν μυροδόχον μὲ ἀναγλύφους σκαυροὺς καὶ ἄλλας διακοσμήσεις, μικρὰ χαλκῆ πόρπη ζώνης καὶ κρίκοι ἐνωτίων κορασίδος.

Παρὰ τὸ χωρίον Νιπηδητὸς ὁ Ἐφορος Πλάτων ἀνέσκαψεν ἐπιμήκη λακκοειδῆ τάφον, περιβαλλόμενον ὑπὸ πλακοειδῶν λίθων καὶ κεκαλυμμένον ἐπίσης ὑπὸ πλακῶν. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτος ἐφαίνεται ἄθικτος ἀνευρέθη τελείως κενός. Ἐκεῖ πλησίον διακρίνεται μέγα τετραγωνικὸν κτήριο μεγαλιθικόν, ὡς φαίνεται ΥΜΙ χρόνων. Μικρὰ δοκιμὴ εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἀπεκάλυψε τεμάχια πίθων ΥΜΙ καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν μινωικῶν ὀστράκων. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸν χώρον τοῦτον εὕρισκετο ὁ προελληνικὸς συνοικισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται τὸ προελληνικὸν ὄνομα τοῦ χωρίου.

Πλήν τῶν κανονικῶν καὶ δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν, τὰ Μουσεία καὶ τὰς Συλλογὰς τῆς Κρήτης ἐπηύξησαν εὐρήματα ἐλθόντα εἰς φῶς ἐκ τύχης καὶ πολλοὶ νέοι ἀρχαιολογικοὶ χώροι ἐπεσημάνθησαν διὰ μελλούσας ἀνασκαφάς.

Ἐν Κνωσῷ εἰς τὸν ἀνασκαφέντα δοκιμαστικῶς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς χώρον μινωικῶν οἰκιῶν ἐπὶ τοῦ λόφου Γυψάδες ἀνεκαλύφθησαν μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀνασκαφῆς τυχαίως δύο ἐπὶ πλέον ὠρυῖα σχεδὸν ἀκέραια ἀγγεῖα, μία γεφυρόστομος πρόχους καὶ μία κύαθος μὲ διακόσμησιν συνεχομῶν σπειρῶν. Παρὰ τὸ Μεγ. Ἀνάκτορον ἀνεκαλύφθη τυχαίως πύς πηλίνης τραπέζης προσφορῶν διακοσμούμενος ἀναγλύφως μὲ θαλάσσιον τρίτωνον ἐν μέσῳ βράχων. Μία πηλίνη πινακίς μὲ δύο στίχους μινωικῶν γραμμάτων ἠγοράσθη παρ' ἰδιώτου καὶ ὀκτὼ ἄλλαι ἀνεκαλύφθησαν ἐντὸς τῶν ξυλίνων δίσκων τῆς στρωματογραφικῆς συλλογῆς τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου, ἄλλα δὲ μικρότερα τεμάχια εἰς τὰ κιβώτια τῶν ἀποθηκῶν ἀρχαιοτήτων παρὰ τὴν Ἐπαυλιν Ἀριάδνης. Αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς μικράς, ἀλλ' ἐνδιαφερούσας ἀνακαλύψεις. Οὕτω ἀνεσκάφησαν μέχρις ἱκανοῦ βάθους πέντε ρωμαϊκὰ φρέατα διατηρηθέντα ὑπὸ κατοίκων τῆς ἐλληνορωμαϊκῆς Κνωσοῦ ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου· ἐκ τούτων προῆλθεν ἐνδιαφέρουσα κεραμικὴ τῶν ρωμαϊκῶν καὶ παλαιοτέρων χρόνων (ἄφθονα τεμάχια ἀρχαϊκῶν πίθων), περιλαμβάνουσα καὶ τεμάχια ἀνάγλυφα μὲ παρσιτύσεις καὶ ἄλλα διακόσμητα· εἰδῶλια τινα καὶ μήτρα εἰδωλίου προῆλθον ἐξ ἐνὸς τῶν φρεάτων. Πολλὰ μικρὰ ἀντικείμενα ἀνευρέθησαν ἐντὸς τῶν χωμάτων· μετὰ τούτων ἀξιόλογος εἶναι σφαγιδόλιθος στεατίτου μὲ παράστασιν θεᾶς, πρὸ τῆς ὁποίας ὀρθοῦται λέων. Λίαν ἐνδιαφέρον τμήμα πώματος πυξίδου, ἐκ στεατίτου, ἀγορασθὲν παρ' ἰδιώτου καὶ προερχόμενον ἐκ τῶν ἐλληνικῶν Κνωσοῦ, φέρει ἀνάγλυφον ἱερὸν κόμβον ἐν μέσῳ ἠπλωμένου δασυμμάλλου δέρματος Νεανικῆ κεφαλῆ μαρμαρίνη κορασίδος ἢ παιδὸς φυσικοῦ σχεδὸν μεγέθους ἠγοράσθη παρ' ἰδιώτου προερχομένη ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Κνωσοῦ. Ἀνηκει πιθανῶς εἰς τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ἔχει δεδηλωμένας διὰ λακκίσκων τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν.

Σημαντικὴ εἶναι ἡ ἀνακάλυψις μεγάλου λαξευτοῦ τάφου μὲ τετραγωνικὸν ἐπιμελέστατα λαξευμένον θάλαμον παρὰ τὸ Μετόχιον Σελλόπουλο Κνωσοῦ καὶ ἀνατολικῶς τούτου. Τοῦ τάφου ἐκρημνίσθη τμήμα τῆς ὀροφῆς, ἀποσπασθὲν χωρὶς ὅμως νὰ πέσῃ τὸ σύνολόν της ἡ θύρα φαίνεται τειχισμένη καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ τάφος νὰ εἶναι ἀσύλητος. Ἐζητήθη πίστωση διὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Προφανῶς ἐκ τάφων γεωμετρικῶν προέρχονται δύο μικρὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα καὶ τρίτον εὐμέγεθες θραυσθὲν, ἀνευρεθέντα παρὰ τὸ Ἀριφάκι Μετόχι, Μεσαμπελιές, περιτοχῆς Ἡρακλείου.

Παρὰ τὸν Πόρον Ἡρακλείου ἀνευρέθη λίαν σημαντικὴ μήτρα ἐκ πραιομέλανος στεατίτου πιθανῶς ΥΜΙΙΙ χρόνων, προοριζομένη διὰ τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων ἐξ ὑελομάζης. Ἐν εὐμέγεθες ζῶον ἀναπαυόμενον μὲ δεδιπλωμένους τοὺς πόδας ὑπ' αὐτό, ὁμοιάζον μὲ κύνα, καὶ ἀριθμὸς τις περιτέχων ψήφων εἶναι μετὰ τῶν γλυφῶν τῆς μήτρας. Ὁ παραδοὺς ἐκόμισε καὶ ΜΜ πρόχουν καὶ κύπελλα τινα ἀκέραια προερχόμενα ἐκ χώρου εὐρισκομένου παρὰ τὸν ἀνασκαφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου.

Παρὰ τὸ χωρίον Κουνάβους, ὅπου ἡ ἀρχαία Ἐλτυνα, καὶ εἰς θέσιν Κεντέρι ἢ Ζάγουρας ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὴν βαθεῖαν καλλιέργειαν ἐκτετα-

μένα κτήρια, τῶν ὁποίων μέρος κατέστρεψαν οἱ εὐρόντες ἰδιῶται. Αὐτοψία γενομένη ἐπὶ τόπου διεπίστωσε τὴν ὑπαρξιν μεγάλων κτηρίων, ὠκοδομημένων κατὰ μέγα μέρος μὲ μεγάλους πελεκητοὺς λίθους, τῶν ὁποίων τινες φθάνουν μέχρι μήκους 1,50 μ. Ἀφθονοῦν τὰ ἑλληνικά ὄστρακα καὶ αἱ κέραμοι, οἵτινες εἶναι μεγάλοι καὶ μὲ ἀναθυρώσεις. Ὑφαντικά βάρη καὶ τεμάχια ἀρχαϊκῶν πιθῶν περισυνελέγησαν. Παρεδόθη εἰς ἄκρος πούς χαλκοῦς λέοντος ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ὅστις ἀνευρέθη στερεωμένος διὰ μολύβδου ἐπὶ πωρίνου βάρου· φαίνεται ὅτι τοῦτο ἐβάστασε καθέδραν ἢ τράπεζαν στηριζομένην εἰς λεοντόποδας. Θεωρῶ πιθανὴν τὴν κατὰ χώραν ὑπαρξιν δημοσίου οἰκοδομήματος ἢ καὶ ναοῦ.

Παρὰ τὸ χωρίον Σ τ α μ ι ο ῦ ς, ὅπου ὁ Ἔφορος Πλάτων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνέσκαψεν ΥΜΙΙΙ λαξευτοὺς τάφους, ἀνεφάνη καὶ ἄλλος λαξευτὸς τάφος, ὡς φαίνεται, τῶν αὐτῶν χρόνων. Ὡς ἀνεκοινώθη ἡμῖν διακρίνεται ὁ δρόμος τοῦ τάφου καὶ ἡ κλεισμένη διὰ τοίχου θύρα.

Παρὰ τὸ χωρίον Γ ο ῦ ρ ν ε ς κατὰ τὴν καλλιέργειαν ἀνεφάνησαν μεγάλοι σωροὶ λίθων καὶ παρεδόθησαν τινὰ μικρὰ προχοῖδια ἐκ τῶν λεγομένων milk jugs, ΜΜΙΙΙβ χρόνων, ὡς καὶ ἱκανὰ ὄστρακα τῶν αὐτῶν χρόνων.

Παρὰ τὸν Λ ι μ ἔ ν α Χ ε ρ σ ο ν ἦ σ ο υ καὶ εἰς θέσιν Πόλη ἀνευρέθη σημαντικὴ ὀπισθόγραφος πολύστιχος ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρολίθου, περιέχουσα συνθήκην μεταξὺ Γορτυνίων καὶ Κνωσίων. Δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ γενομένη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου δὲν ἀπεκάλυψε μὲν ἄλλα τεμάχια τῆς αὐτῆς πλακός, ἀλλ' ἀνευρέθησαν ἀρχιτεκτονικὰ τινὰ μέλη οἰκοδομήματος (κέραμοι στρωτῆρες καὶ καλυπτῆρες ἀνθεμωτοὶ) καὶ θεμέλια πιθανώτατα ναοῦ· ἀνευρέθη ἐπίσης μαρμαρίνη στήλη μὲ κυμάτιον παρὰ τὴν βάση. Περισυνελέγησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τεμάχιον ἄλλης ἐπιγραφῆς μὲ 10 στίχους, ἐπίσης συνθήκης καὶ δύο ὀγκώδεις ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί. Ἡ πρώτη ἀνευρέθη εἰς θέσιν Ξιμποταρᾶ καὶ φέρει ἐπιγραφὴν τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος: *TIMOΔΑΜΟΣ ΝΙΚΑΝΔΡΑ*. Ἡ δευτέρα ἀνεκαλύφθη εἰς θέσιν Ἀργουλίδα καὶ ἐμφανίζει τὴν ἰδιορρυθμίαν ὅτι εἶχεν ἔνθετα ἐκ σιδήρου γράμματα, τὰ ὁποῖα ἀτυχῶς κατὰ μέγα μέρος ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τοῦ εὐρόντος, καταστάσης οὕτω τῆς ἐπιγραφῆς δυσξυμβλήτου. Βαρὺ ἀκέφαλον καὶ μὲ ἀποκεκρουσμένους πόδας ἄγαλμα ἱματιοφόρου μορφῆς μὲ γυμνὸν τὸ στήθος ἀπόκειται ἐντὸς σωροῦ λίθων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως Χερσονήσου. Τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ περισυλλεγῇ.

Παρὰ τὸ Ἀ β δ ο ῦ Πεδιάδος ἀνεκαλύφθη ἐκτεταμένον κτήριο μὲ μωσαϊκά, ἐμφανίζοντα διακοσμητικὰ θέματα, καὶ παγώνια. Ἴσως πρόκειται περὶ παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς. Εἶδος δεξαμενῆς ἐνεφανίσθη ἐκεῖ πλησίον· δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀποτελῇ μέρος τοῦ αἵθριου ἢ τοῦ βαπτιστηρίου. Τετράγωνοι πλάκες ὀπτῆς γῆς ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν. Τὸ κτήριο φαίνεται ὅτι ἦτο γνωστὸν εἰς τὸν Ξανθουδίδη, ἀλλ' ἔκτοτε παρέμεινε κεκαλυμμένον καὶ ἄγνωστον. Ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἀβδοῦ καὶ παρὰ τὸν Ναὸν τῆς Παντανάσσης ἀνευρέθη ἐπιγραφὴ, τῆς ὁποίας ἐλλεῖπει τὸ ἥμισυ. Αὕτη δὲν ἐξητάσθη εἰσέτι.

Παρὰ τὸ μετόχιον Μ ἔ σ α Κ α ρ τ ε ρ ὸ ς Ἡρακλείου ἀνεκαλύφθη καὶ ἀνεσκάφη ὑπὸ ἰδιώτου ἐν μέρει μικρὰ ἐκκλησία ἡρειπωμένη. Περισυνελέγησαν καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Ἡρακλείου τεμάχιον τῶν τοιχογραφιῶν τῆς καμάρας καὶ τοῦ τόξου. Παρομοία μικρὰ ἡρειπωμένη τοιχογραφημένη ἐκκλησία ἀνεκαλύφθη καὶ ἐν μέρει ἀνεσκάφη ὑπὸ ἰδιωτῶν παρὰ τὸ χωρίον Δ ι ο ν ῦ σ ι Μ ο ν ο φ α τ σ ί ο υ.

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀ σ κ ῶ ν Π ε δ ι ᾶ δ ο ς ἀνεκαλύφθη τυχαίως μικρὸν πήλινον μεσομινωικὸν εἰδῶλιον λα-

τρευτοῦ. Ὑπειέθη ὅτι πρόκειται περὶ ἱεροῦ κορυφῆς, δι' ὃ ἐγένετο αὐτοψία ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος. Ἀπεδείχθη ὅτι πράγματι πρόκειται περὶ ἀγνώστου ἱεροῦ μεσομινωικῶν χρόνων, εὐρισκομένου ἐπὶ ἀποκρήμνου ὑψώματος. Εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως τοῦ εἰδωλίου δὲν ἀνευρέθησαν ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ περιουνελέγη χαρακτηριστικὴ κεραμεικὴ. Ἀμέσως ὑπεράνω τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος ὑπάρχει ἐκτεταμένον οἰκοδόμημα, ἀποτελούμενον ἀπὸ δύο μεγάλα δωμάτια.

Παρόμοιον ἱερὸν ἀνεκαλύφθη τυχαίως ἐπὶ τῆς νοτίας κλιτύος τῶν Ἀστερουσίων ὄρέων τῆς Κεντρ. Κρήτης, πλησίον τοῦ χωρίου *Καπετανιανῶν*. Προσεκομίσθησαν τεμάχια ΜΜ εἰδωλίων λατρευτῶν καὶ ζώδια πήλινα. Δὲν ἐγένετο εἰσέτι αὐτοψία τοῦ χώρου.

Ὁ ἀρχαιολόγος *Biesantz* περιουνελέξε ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς *Γόρτυνος* καὶ παρέδωσε πωρίνην κεφαλὴν λέοντος ἀρχαϊκῶν χρόνων.

Ἐν *Τυλίσῳ* κατὰ τὴν ἐργασίαν ἀποκαταστάσεως τῶν μινωικῶν μεγάρων ἀπεκαλύφθη μικρὰ στοὰ ἢ πόδιον κλειὸν τὴν βορείως τῆς Οἰκίας *Βπλατεϊαν*. Εἰς τὸ σημεῖον ὅπου πλακόστρωτον δεικνύει τὴν θέσιν τῆς κλιμακίδος ἀνόδου ἀνευρέθη ἀφίλονος καὶ χαρακτηριστικὴ κεραμεικὴ ΜΜΙ χρόνων. Ἴσως εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην δεόν νὰ ἀναχθῆ τὸ ἀρχικὸν κτήριον.

Ἐν *Χερσονήσῳ* κατὰ τὰς ἐργασίας ἀποκαταστάσεως ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τὴν πυραμίδα τοῦ ἀναβρυτηρίου τυφλὸν φρέαρ. Ἀφθονα καὶ χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὄστρακα ἐκ τοῦ φρέατος τούτου καὶ ἐκ τῆς ἐπιχώσεως ὑπὸ τὸ ἀναβρυτήριον, χρονολογοῦντα τὸ μνημεῖον εἰς τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους. Παρατηρήσεις γενόμεναι περίξ ἀποδεικνύουν τὴν ὑπαρξίν ἐκτεταμένου ρωμαϊκοῦ κτηρίου, μὲ πολλὰ δωμάτια, ὧν ἓν ἔχει εὐρείαν κόγχην. Τὸ ἀναβρυτήριον πιθανῶς ἦτο εἰς τὸ ἄτριον.

Παρὰ τὸ χωρίον *Κεφαλάδω Μονοφατσίῳ* εἰς θέσιν *Γέρο - Κόλυμβος* ἀνεκαλύφθη ἐντὸς καιστοῦ τάφου μήκους 1,50 καὶ πλάτους 0,50 μ. σκελετὸς ἀνθρώπου συνοδευόμενος ὑπὸ δύο μικρῶν πήλινων δοχείων.

Παρὰ τὸ χωρίον *Ἴνι Μονοφατσίῳ* καὶ εἰς θέσιν Ἑλληνικὰ ἀνευρέθη τεμάχιον πωρίνης ἐπιγραφῆς διασωζούσης γράμματα *ΑΑΣΚΛΑΠΙ— ΟΥΙΟΝ*. Ἀνήκει εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐκεῖ πλησίον κατὰ τὴν διάνοξιν ὁδοῦ πρὸς Βάκιωτες ἀνευρέθη ἐνδιαφέρον πήλινον εἰδώλιον γυναικὸς μὲ μακρὸ ἱμάτιον, προβαλλούσης τὴν μία χεῖρα, ἣτις κρατεῖ δυσδιάκριτον ἀντικείμενον. Παρὰ τὸ *Διονύσι Μονοφατσίῳ* περιουνελέγη ἐνδιαφέρον τεμάχιον λαιμοῦ κυλινδρικοῦ ἀναγλύφου πίθου μὲ τμήμα (τὸ κάτω μέρος) ἀναγλύφου ἵππου καὶ κάτω τούτου κυμάτιον. Ἐκ *Κάτω Βιάννου* προῆλθεν πρισματικὸς ΠΜΙΙΙ - ΜΜΙ σφραγιδόλιθος μὲ ἀσαφῆ σημεῖα ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν. Ἀνευρέθη ἐντὸς τοῦ χωρίου. Εἰς τὴν κλιτὴν τῆς ἀκροπόλεως *Κέρατον* (ἀρχαία Ἄρβη) περιουνελέγησαν τὰ ἀγγεῖα γεωμετρικοῦ τάφου (3 κάλπαι, κύαθος, 2 ἀρύβαλλοι, περόνη χαλκῆ). Ἀρχαϊκὸς ἑλληνικὸς πίθος μὲ ἐκτύπους ρόδακας καὶ γραπτὰ πτηνὰ περιουνελέγη ἐκ τῆς περιοχῆς *Καστρι Κερατοκάμπου*. ΜΜΙ εἰδώλιον λατρευτοῦ σῶζον καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνευρέθη εἰς θέσιν *Ξυναγλάδα* τοῦ *Χόνδρου Βιάννου*. Εἰς τὸ *Δωράκι Μονοφατσίῳ* παρὰ τὸ *Μετόχι Δεμερτζῆ* κατὰ τὴν διάνοξιν θεμελίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀνευρέθη ἀρτόσχημον ἀγγεῖον. Αὐτοψία γενομένη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν ΥΜΙΙ στρώματος διατεταραγμένου ἐπὶ τόπου ὑπάρχοντος δύο λίθινα ἀντικείμενα, ἓν μὲ συλλεκτῆρας αὔλακας καὶ ἕτερον κοῖλον, διαμέτρου ἄνω τοῦ 1 μ. Πιθανῶς πρόκειται περὶ ἐλαι-

οτριβείου. Διακρίνεται και στρώμα ρωμαϊκόν με ὀρθογωνίους κτιστούς και κεκαλυμμένους με πλάκας τάφους, ἔχοντας δάπεδα ἐκ πηλίνων πλαγῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν Ἐρβῆς τῆς Βιάννου, εἰς θέσιν Ἀπηγανιά ἢ Κισσοπόταμος, ἀνεκαλύφθησαν δύο τάφοι με πῆλινα ἀγγεῖα ἀκόσμητα, προφανῶς βυζαντινῶν χρόνων, και ἀπλοῦν λύχνον. Ὁ εἰς τῶν τάφων εἶχε ταφὰς ἐπαλλήλους. Οἱ νεκροὶ ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς δυσμὰς.

Παρὰ τὸ Βαθύπετρον και εἰς ἀπόσνασιν 1 1)2 χιλ. ἀπὸ τοῦ μινωικοῦ μεγάρου ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως κατὰ τὴν καλλιέργειαν ἐκτεταμένα κτήρια με ἀφθονα ὄστρακα κεραμεικῆς και τρεῖς κεραμεικοὺς τροχοὺς, τῶν ὁποίων σώζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος. Πρόκειται περὶ βιοτεχνικῆς ἐγκαταστάσεως ΥΜΙ - ΙΙ χρόνων.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην ἐγένετο περισυλλογὴ διαφόρων τυχαίως ἀνευρεθειῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐκ Μόχλου προερχόμενα και πρὸ καιροῦ ἀνευρεθέντα παρεδόθησαν ἐν πῆλινον με λευκὴν διακόσμησιν ἀγγεῖον ΜΜΙ ἢ ΙΙ χρόνων και ἐν ὄλμοειδῆς λίθινον. Ἐν ὠραῖον ὄλμοειδῆς με ἀνάγλυφα διπλᾶ φύλλα ἐπ' αὐτοῦ παρεδόθη ὑπὸ ἰδιώτου ἀνευρεθὲν πυρὰ τὸ Ἀπίδι Σητείας.

Ἐξ Ἀγίας Φωθιάς Σητείας προέρχονται δύο ἐνδιαφέροντα ὑπονεολιθικά (ΠΜΙ) ἀγγεῖα, εἰς μικρὸς τριπλοῦς κέρνος ἐπὶ ποδὸς και μία στρογγύλη πυξὶς μετὰ πώματος και με ἐγγάρακτον διακόσμησιν.

Ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ἐργαστηρίου τῶν σφραγιδολίθων τῶν Μαλίων περισυνελέγησαν ὑπὸ τοῦ φύλακος δύο ἄλλοι σφραγιδόλιθοι εἰς πρισματικὸς και εἰς φακοειδῆς.

Ὁ Ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Ἀλεξίου προέβη εἰς περισυλλογὴν ἀρχαιοτήτων και αὐτοψίαν τοῦ χώρου εἰς θέσιν Ἀδάμη Τσοῦτσουρου, ὅπου ἐτοποθετεῖτο παλαιότερον ἢ Πριανὸς και ἀκολουθῶς ἢ Ἴνατος. Ἐνεπίγραφος κυβόλιθος με τὴν ἐπιγραφὴν *ΕΛΟΥΘΥΙΑ ΧΑΡΙΣΤΗΙΟΝ* μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι εἶναι τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος και εἶναι σημαντικὴ διότι ἐπιχυρῶνει τὴν ταύτισιν με τὴν Ἴνατον, ὅπου ὡς γνωστὸν ἐλατρεύετο ἢ Εἰλείθυια Ἴνατία. Ὁ λίθος εἶχε χρησιμοποιηθῆ ὡς κάλυμμα τάφου χριστιανικοῦ, κειμένου ἐγκαρσίως πρὸς τὸν ροῦν χειμάρου. Ὁ τάφος περιεῖχε μικρὰν πρόχουν. Διακρίνεται τοῖχος, ὅστις δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀνήκη εἰς τὸ ἱερόν. Ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουν πλινθόκτιστοι τάφοι κεκαλυμμένοι με πωρίνας πλάκας, πιθανῶς ὑστερορρωμαϊκῶν χρόνων. Περισυνελέγησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ μικρὸν κορινθιακὸν κιονόκρανον και κορμὸς μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους ἱματιοφόρου νέου με ἀνηρητημένην ἐκ τοῦ λαιμοῦ «βουῖλλαν» ἀμφοτέρω ἀνευρέθησαν εἰς θέσιν Ἀπηγανιά, ὅπου παλαιότερον ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου ἀγαλμάτια τῶν Νιοβιδῶν. Πλησίον διακρίνεται πλινθόκτιστον ἀψιδωτὸν οἰκοδόμημα. Περισυνελέγησαν ἐπίθημα κιονοκράνου παλαιοχριστιανικοῦ με ἀνάγλυφον σταυρόν, νομίσματα και λύχνος ρωμαϊκὸς με παράστασιν Ὀδυσσεῶς δεμένου ὑπὸ τὸν κριὸν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Κύκλωπος.

Προερχόμενος ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Μελιδονίου παρεδόθη χαλκοῦς διπλοῦς πέλεκυς (ἐργαλεῖον), ἀνήκον, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ΥΜΙ ἐποχὴν.

Ὁ Ἐπιμελητὴς κ. Ἀλεξίου προέβη ἐπίσης εἰς περισυλλογὴν ἀρχαιοτήτων ἀνὰ τὴν Δυτικὴν Κρήτην. Οὕτω περισυνέλεξεν ἐκ τῆς περιοχῆς Κατσιβέλου παρὰ τὸν Πρινὲ Ἐλευθέρης, ἐκ θέσεως βορείως τῆς ἀκροπόλεως και ἐντὸς βαθείας κοιλάδος παρὰ τὸν ἐκεῖθεν διερχόμενον ρύακα ἄγαλμα μαρμάρινον ἱματιοφόρου μορφῆς ἀκέφαλον και ἄπουν εἰς δύο τεμάχια· τοῦτο ἀπειτέθη

εἰς τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης. Δεύτερον πολὺ σημαντικώτερον μαρμαρίνον ἄγαλμα καὶ διατηρούμενον καλύτερον, παριστιῶν γυναῖκα τύπου τῆς *Herculana* τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος, παραμένει εἰσέτι ἐπὶ τόπου, μὴ καταστάσης ἐφικτῆς λόγῳ τοῦ βάρους καὶ τοῦ δυσβάτου τῆς μεταφορᾶς του. Τοῦ ἀγάλματος ἔλλειπει ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες· ἔχει σωζόμενον μῆκος 1,93 μ. Μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα γενομένη ἐπὶ τόπου ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἀγάλματα ἦσαν κατὰ χώραν τοποθετημένα πρὸ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ἀνήκοντος ἴσως εἰς ἑλληνιστικούς χρόνους καὶ ἐντὸς κόγχης ἢ μᾶλλον διαμερίσματος σχηματιζομένου διὰ καθέτων πρὸς τὸν ἀναλημματικὸν τοίχον. Σώζεται ἐπὶ τόπου τμῆμα πλακοστρώτου. Τεμάχια ἀρραβδώτου κίονος, τμῆμα γείσου μὲ κυμάτιον καὶ γεισίποδας, τεμάχιον πωρίνου κορινθιάζοντος κιονοκράνου, πήλινοι κέραμοι, τεμάχιον λατινικῆς ἐπιγραφῆς περισυνελέγησαν ἐπὶ τόπου. Ἀπόκειται ἐκεῖ πλησίον γλυπτὸν μὲ κοιλότητα ἔχον κοχλιοειδεῖς ραβδώσεις ἐξωτερικῶς καὶ κυμάτιον ἰωνικόν. Εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Σπράττ περιγραφόμενον ὡς ρωμαϊκὸς βωμός, χρησιμοποιηθεῖς ὡς χριστιανικὸν βαπτιστήριον. Εἰς θέσιν Πεζοῦλα ὑπῆρχε, φαίνεται, ἀποθέτης ἱεροῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχονται τεμάχια ἀναθηματικῶν εἰδωλίων γυναικῶν καὶ ζώων.

Εἰς τὴν Ἀργυροῦπολιν (ἀρχαίαν Λάμπαν) τεμάχιον προξενικῆς ἐπιγραφῆς, ἀναφερομένης εἰς Ἀνωπολίτας, ἐκτίσθη εἰς μικρὸν ἐκκλησίδιον ἐπισκευασθὲν ἐπ' ἐσχάτων.

Εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων ἀπετέθη μερίμνη τοῦ κ. Ἀλεξίου ἡ πέρυσιν ἀνευρεθεῖσα καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον χρονικὸν τοῦ 1955 μνημονευομένη ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἐπιγράμματος, ἡ ἀνευρεθεῖσα εἰς τὸν χώρον τῆς ἀρχαίας Πολυρρηνίας. Ἡ στήλη κατὰ τὴν γενομένην αὐτοψίαν διεπιστώθη ὅτι ἔκειτο ἐπὶ κτιστοῦ τάφου περιέχοντος δύο νεκροὺς μήκους 0,15 καὶ πλάτους 0,70 μ. Οὗτος περιεῖχε μόνον ληκύθιον. Τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὀκτάστιχον ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσε προσφάτως εἰς τὰ «Κρητικὰ Χρονικά» ὁ κ. Ἀλεξίου. Ἡ στήλη ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος.

Διάφορα ἄλλα γλυπτὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρουσα ἐφηβικὴ κεφαλὴ, περισυνελέγησαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων προερχόμενα ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν Νέων Καταστημάτων τῆς Πόλεως Χανίων.

Ἡ ἀθρόα ἀνεύρεσις σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἀρχαιοτήτων τόσον κινητῶν ὅσον καὶ ἀκινήτων τῶν ὁποίων πολλαὶ εἶναι λίαν ἀξιόλογοι ἐπιβεβαιοῖ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ πολλάκις διαπιστωθὲν ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης καὶ μετὰ τόσας ἐρεῦνας παραμένει ἀνεξάντλητον. Ἡ ἐναρξίς περισσότερον συστηματικῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν, μάλιστα εἰς τὰς ἀνεξερευνητάς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Κρήτης, ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ συντόμως, πρὸς ἀποφυγὴν συλήσεων καὶ ἀκουσίων καταστροφῶν.

N. ΠΛΑΤΩΝ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1956

Σημαντικὴν δρᾶσιν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἐν Ἡρακλείῳ Ἑταιρία Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν κατὰ τὸ 1956, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη. Οὕτω κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως παρασχεθείσης ὑπὸ τῆς Ἐτακτικῆς ἐτησίως συνελεύσεως ὑπεγράφη σύμβασις μετὰ τοῦ Δήμου Ἡρακλείου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Δήμος παρέδωσεν